

start Putovanja

mjesečnik za turizam i zaštitu okoliša

www.bhputovanja.com

BESPLATNO

SUTJESKA SE VRAĆA SVOJIM GOSTIMA

Nataša Musa: Turisti ne vide isto što i mi

Putovanja kreću s weba

**Lovci znaju
šta BiH ima**

Turisti ne vide isto

Dovodili smo novinare i turoperatore iz Švedske i Turske, ali i iz SAD-a, Velike Britanije, najveći interes je u Turskoj, taj broj se stalno povećava, a sad bi mogao biti još veći ● Najbolje rješenje je naša ponuda, jer imamo to što imamo, nismo Pariz ili Njujork, a u svijetu se ne treba lažno ili nerealno predstavljati

Fondacija *Sarajevo navigator* je izdavač publikacije *Sarajevo navigator* i pokretač niza aktivnosti s ciljem povezivanja turističkih radnika, promocija turističke ponude Sarajeva i dovođenje stranih novinara i turoperatora u BiH.

USMJERENO I UVEZANO

- Sa publikacijom *Sarajevo navigator* koja se u gradu dijeli besplatno i koju štampamo u 10.000 primjeraka, a tokom jula i augusta u 15.000 primjeraka, počeli smo uz pomoć USAID - Sida FIRMA projekta, ali sada smo sasvim održivi. Izdajemo i turističke mape koje smo sami isctali i dijelimo ih u 60.000 primjeraka godišnje, imamo publikaciju na engleskom i turskom jeziku koju šaljemo van BiH, a pokrenuli smo web stranu www.sonar.ba kao i *m-sonar* za mobilne telefone sa svim informacijama korisnim i zanimljivim za turiste. Mi smo, naime, uočili da postoji određena rupa u komunikaciji sa turistima koji su u BiH i tako je nastao *Sarajevo navigator*. Sada smo samoodrživi, prodajemo reklamni prostor i mnogo je onih kojima je ova publikacija jedino što imaju da ponude kupcu njihovih usluga ili roba. Cilj je olakšati turistima snalaženje u gradu, obavijestiti ih o svim događajima tokom tog mjeseca, ali naš konačan cilj je da turisti produže boravak u Sarajevu i BiH i da ovdje potroše što više novca na što više mjesta, da svi imaju koristi od turizma koji je, generalno, izvozni proizvod i od kojeg sve grane društva najbrže mogu da osjete korist. Sada turisti ovdje ostaju u prosjeku oko dan i po, ali veseli to što njihov broj stalno raste, od osam do 10 posto, čak i u situaciji u kojoj je prijavljeno svega 30-ak posto turista - priča Nataša Musa, direktorica Fondacije i pokretač niza projekata. Prijatelji je u šali često opominju da pokuša da ne pokrene novi projekat dok napravi ručak ili ode do prodavnice.

Promovišete isključivo ponudu Sarajeva?

- U okviru projekta *Farma* mi smo ušli u nešto što se zove *koordinator lanca vrijednosti* i mi promoviramo turističku ponudu Sarajeva, a druge organizacije promoviraju ponudu drugih dijelova BiH. Pokušavamo uvezati kompletnu turističku ponudu Sarajeva i u cijelosti je prezentirati van granica BiH. Do sada smo radili promocije za različite kategorije

ZA ELITU NAM FALI IGRAČKA

Koliko je BiH generalno spremna za bum turizma?

- Smještajnih kapaciteta imamo gotov isto kao i prije rata, Jahorina i Bjelašnica su blizu i one nude svoje smještajne kapacitete, ljudi su obrazovani, ali loša je infrastruktura, nemamo autoput, a prilazi gradu i svim turističkim destinacijama je težak. Ceste su loše, vozovima smo sasvim izolovani, avio-prevoz je užasno skup, ali je dobro uvezan autobuski saobraćaj i nije skup, ali nije ni posebno udoban. Dobro je da smo dobili ovaj komad puta prema Ljubuškom jer on čini Međugorje dostupnijim, a ono je najposjećenija destinacija u BiH. Mi smo, inače, jeftina turistička destinacija i to ne mora biti loše, jer nikada nećemo biti ekskluzivna ili najskuplja destinacija za elitni turizma. Za to, ipak, trebaju *igračke* koje mi nemamo.

turista, od onih na *MTV Adria* za mlade koji bi došli u vrijeme SFF-a, pa dalje. Nastojimo biti prisutni na svim turističkim i komunikacijskim događanjima, od Rovinja preko Turske, pa dalje. Radimo u partnerskom odnosu sa ponuđačima i sa turističkim zajednicama i pokušavamo da postojeću turističku ponudu bolje usmjerimo i da bolje definišemo poru-

ku koju šaljemo. Sarajevo je kao destinacija administrativno podijeljeno, ali turiste to ne zanima, pa svi moramo raditi na tome da se ponuda uveže i objedini, da se cijelo Sarajevo promoviše, jer Kanton Sarajevo ili Istočno Sarajevo nemaju nikakav imidž, imidž za sada ima samo Sarajevo, ono je brend, to treba koristiti i mislim da turistički radnici to prepoznaju.

Šta je najpotrebnije uraditi da se privuče veći broj turista?

- Prvenstveno valja uvezati ponudu, jer sva-

ki se proizvod može prodati. To *povezivanje* znači povezati Sarajevo i Mostar, ali dugoročno gledano i Sarajevo i Dubrovnik ili druge destinacije, pošto moramo misliti racionalno. U cijelom svijetu se, recimo, najbrže povećava broj turista iz Kine, ali njima je Sarajevo daleko, pa Kinezi neće doći samo u Sarajevo, ali hoće ako mu ponudimo neku širu destinaciju. Treba raditi i usmjerene promocije.

Kako uopšte definišete te usmjerene ponude? Kako birate kome se obraćate i na koji način?

- Svuda u svijetu postoje istraživanja tržišta i indikatori. Turska, recimo, radi opsežne analize i ima podatke šta interesuje turske turiste, pa shodno tome definišete i usmjeravate poruku. Možda samo kod nas nema statistike i analize, ali svuda drugdje to imate. Mi radimo ad-hok istraživanja tokom ljeta kada je u Sarajevu najveći broj turista i tako smo utvrdili šta se ljudima sviđa, šta nedostaje, ali i generalno ko su ljudi koji dolaze i shodno tome možete napraviti najprivlačniju ponudu. Mi smo, recimo, ustanovili da 60 posto turista koji dolaze u BiH jesu iz regije i Turske, dok je 40 posto turista je iz ostatka svijeta, pa ćemo se fokusirati na regiju i Tursku, jer smatramo da je sada najlakše odatle privući nove turiste.

A kako ide to uvezivanje ponuda? Jesu li turistički radnici spremni ili se ipak svako bori za svoj dio kolača?

- Kod nas dolazi mali komad svjetskog turističkog kolača i ljudi zaista nastoje da što više uzmu za sebe. Vremenom, međutim, sazrijeva svijest da se moraju uvezivati, da niko ne može sam, da niko nije dovoljno jak da se sam prezentira u, recimo, Turskoj, Francuskoj ili Japanu, jer takve stvari zahtijevaju velike budžete koje u BiH niko sam nema.

to što i mi

OTVORIMO MUZEJ

Vi ste praktično i kreator manifestacije Sarajevo Holiday market koja se posljednjih godina održava u Sarajevu u vrijeme novogodišnjih praznika?

- U saradnji sa projektom FIRMA, prvo smo se povezali sa baščarskim Udruženjem zanatlija, a onda smo osnovali Sarajevo Holiday market koji smo zamislili kao turistički proizvod putem kojeg promoviramo zanatsku ponudu i razvijamo turistički proizvod. To je samo dio uvezivanja te ponude, jer ljudi koji dolaze vole te naše zanatske proizvode i sada ih valja samo dobro upakovati i prezentirati jer, u krajnjoj liniji, džezva može lijepo izgledati i na jelci, pa o tome treba voditi računa.

Prošlih godina ste u BiH doveli i novinare i tuoperatore iz Švedske, Turske...

- To je takozvani soft apel jer olakšavate posao tuoperatorima da prodaju neku destinaciju. Dovedili smo novinare i tuoperatore iz Švedske i Turske, ali i iz SAD-a, Velike Britanije. Za sada je najveći interes u Turskoj i taj broj se stalno povećava, a sad bi mogao biti još veći, jer kada Hrvatska uđe u EU, Turcima će trebati vize, dok im za BiH ne trebaju. Mislim da se mi još uvijek nismo počeli dovoljno snažno promovirati tamo i ja očekujem ozbiljno povećanje broja turista naredne godine, s tim da nećemo moći govoriti o konačnim brojevima jer će jedan broj ljudi dolaziti preko agencija, a jedan broj ljudi sigurno u vlastitoj organizaciji.

Šta vas pitaju ti ljudi koje ovdje dovedete da im predstavite ponudu?

- Pa, oni dođu sasvim spremni i upoznati s ponudom, ali zanimaju ih kulturni turizam, razlike i sličnosti s njihovom zemljom, hrana, smještaj, prirodne ljepote u blizini grada, muzeji, galerije... To je, recimo, stvar koju bi možda za početak mogli učiniti za turizma - da otvorimo Zemaljski muzej, jer ovo što sada imamo nimalo ne koristi nikome, pa ni turizmu.

Šta je turistički trend u svijetu i da li je za nas bolje da se pri-

lagodavamo ili da gradimo vlastitu ponudu?

- Najbolje rješenje je naša ponuda, jer mi imamo to što imamo, nismo Pariz ili Njujork. U svijetu se ne treba lažno ili nerealno predstavljati jer neće vam se nikada niko vratiti, ali mi imamo nešto što niko nema, kao što je naša živeća kultura, neposrednost koja je veoma interesantna, naša kafe-kultura koja je vrlo neobična i nije da je ima na sve strane u svijetu. Osim toga, za sve postoji kupac, samo proizvod treba upakovati.

Koliko na prodaju Sarajeva utiču svjetske ankete o zanimljivim destinacijama u kojima se nekada pojavi i neki lokalitet iz BiH kao kanjon četiri rijeke i slično?

- U svakom slučaju pomažu, jer svaki PR je dobar PR, pa čak i loš. To vam je soft marketing. Postoje i tuoperateri u sferi avanturističkog turizma koji su vrlo aktivni i vrlo lijepo promoviraju BiH na raznim turističkim sajmovima, Green Vision odlično radi sa nekim detaljima koje stanovnici BiH čak i ne primjećuju, pa se broj avanturista povećava, a to je zanimljiva grana jer njih nema mnogo, ali mnogo troše i duže ostaju. U konačnici se sve mjeri brojem turista, a on kod nas stalno raste i to ne bilježi nijedna druga grana industrije.

Je li Vama ovaj posao posao ili ljubav?

- Mnogo više ljubav nego biznis. Mi uz sve ovo radimo i niz malih projekata, od organizacije koncerata, reanimacije scene Kaktus, pa dalje. Nedavno smo animirali stanovnike Sarajeva i goste da slikaju Sarajevo, svakog mjeseca smo birali najljepšu fotografiju, pa je to sada arhiva od 4.500 fotografija na kojim vidite koliko mi koji ovdje živimo i radimo zaboravimo šta je lijepo ili privlačno jer mi razmišljamo o građevinama, multikulturi i ko zna čemu, ali to uopće nije to što ljude privlači ili što turisti vide. Njima to nije najbitnije, oni slikaju kafee, neposrednost, a jedan gost iz Engleske je rekao da je Sarajevo huge funky jer ima nešto!

(r. č.)

ZDRAVSTVENI TURIZAM

SMRŠATI U BANJI VRUĆICI

Zdravstveno-turistički centar Banja Vrućica uvrstio je u svoju ponudu novi program mršavljenja, jedini ove vrste u BiH, kojim se, kako kaže izvršni direktor marketinga i prodaje centra Aleksandar Radošević, želi na stručan način, uz nadzor ljekara, po programu kojeg je osmislio najveći stručnjak za problem gojaznosti u jugoistočnoj Evropi Dragan Micić, pristupiti svakom pojedin-

cu uz kombinaciju fizičke aktivnosti i redukovane dijete.

Program koji traje 10 ili 14 dana, zasnovan je na hematološkim, biohemijskim, te analizama hormona, koje daju jasnu predstavu o zdravstvenom stanju pacijenta, tako da se može provesti, a da se dodatno ne naruši zdravlje pacijenta.

- Učesnici programa mršavljenja prolaze preglede interniste, kardiologa, fizijatra, nutricioniste i psihologa, a dodatno se edukuju o načinima spremanja zdravih obroka, tako da i po završetku programa mogu da nastavu sa zdravom ishranom - pojasnili su iz Banje Vrućice.

Radi se u manjim grupama od pet do deset osoba, a po prvim rezultatima, korisnici iz prve grupe su za dvije sedmice izgubili u prosjeku po pet kilograma.

DRINA SPAJA TURISTE

PERUĆEM OD BAJINE BAŠTE DO VIŠEGRADA

Od polovine juna Turistička organizacija Tara grin jednom sedmično vozi turiste brodom Perućac od Bajine Bašte do Višegrada akumulacionim jezerom hidroelektrane, dugim 54 kilometra.

- Dugo smo se pripremali i nadam se da ćemo ove godine biti uspješni, jer već imamo dosta zainteresovanih turista iz Rusije, Srbije i drugih krajeva - kaže direktor Tara grina Branko Čigoja.

On je za sljedeću godinu najavio zatvaranje prstena Višegrad - Sarganska osmica - Mokra Gora - Kremna - Bajna Bašta - Tara - Perućac.

- Na taj način će turistima biti na raspolaganju i vožnja brodom, zatim vozom činom i autobusom - rekao je Čigoja.

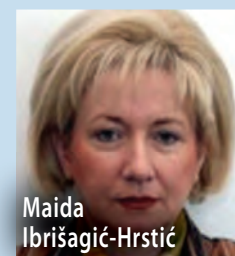
NEVESINJSKO OKO

U OSNOVI JE KAMEN

Organizacija kreativnog okupljanja Oko iz Nevesinja predstavila je nadležnim u entitetskoj Vladi projekt Etnoselo 'Hercegovački krš', kojim se želi razviti etnoturizam na području te općine.

- Planirana je izgradnju specifičnih stambenih jedinica od au-

tentičnog hercegovačkog kamena, koji će činiti kompleks etnosela. M i n i starstvo

Maida Ibrišagić-Hrstić

trgovine i turizma će, u skladu sa svojim finansijskim mogućnostima, podržati inovativne i kvalitetne projekte kojima se nastoji unaprijediti turizam u RS - rekla je ministrica Maida Ibrišagić-Hrstić.

BESPLATAN INTERNET U SARAJEVU

WIRELESS DO TRŽNICE

Sarajevska Općina Stari Grad pokrila je besplatnim wirelessom kompletan prostor od gradske tržnice, preko katedrale, do Baščaršije, te At mejdana.

- Korisnici se prvo izborom wireless mreže stari-grad1 ili stari-grad2 konektuju i otvaraju browser, te im se nakon toga ponudi početna stranica gdje se loguju. Početna stranica nudi poruku dobrodošlice, zatim opće historijske podatke o Starom Gradu, servisne informacije, važnije brojeve telefona... - saopćeno je iz Starog Grada.

Putovanja kreću s weba

Odgovor na logično pitanje koje postavljaju u Inovativu otkriva pravce kojim se kreće turizam jer, zaista, gdje se ide po sve informacije kad se planira neko putovanje?

Polazeći od činjenice da je internet danas najznačajniji izvor informacija za planiranje odmora i da ga za to koristi 38 posto Evropljana, i turistička ponuda Bosne i Hercegovine je postala dostupna milionskom auditorijumu kreiranjem portala www.bhtourism.ba iza kojeg stoji Turistička zajednica Federacije BiH.

MJESTO ZA UVEZIVANJE

Na ovaj način obezbijeden je, kažu, prostor za što bolju afirmaciju i unapređenje turističke ponude, uz konstataciju da gotovo svi turistički subjekti i destinacije u našoj zemlji imaju svoje web stranice sa osnovnim informacijama. Istovremeno, putem horizontalne i vertikalne klasterizacije omogućeno je privatnom sektoru da se putem web prostora koji je obezbijedila Turistička zajednica FBiH predstave i uvežu svoju turističku ponudu.

- Putem interneta ažuriramo postojeće

podatke, dodajemo nove sadržaje, uvrstavamo nove subjekte i putničke agencije. Kontinuirano osvježavamo galeriju fotografija turističkih destinacija za novinare i turističke agencije. Galerija fotografija visoke rezolucije smještena je na posebnom web prostoru. Na zahtjev velikih svjetskih medijskih kuća, novinara, putopisaca, novinara blogera, agencija, tur operatora, dozvoljava se pristup fotografijama u cilju promocije turističke ponude BiH. Radimo i na uvođenju CMS sistema koji će omogućiti administratorima da na jednostavniji način mijenjaju dizajn i koncepciju stranice i ažuriraju vlastite postojeće i nove sadržaje na portalu - kažu u Turističkoj zajednici FBiH. Uz podršku američkog USAID-a i švedske SIDA-e, krajem prošle godine Marketing agencija VISIA pokrenula je portal www.bhtour.ba s ciljem da prirodna blaga i turističku ponudu BiH promovišu i približe

što većem broju ljudi kako u zemlji tako i u inostranstvu.

- BiH posjeduje ogromne potencijale za razvoj turizma, tako da mi preko portala Bhtour.ba radimo sve što je u našoj moći da turizam naše zemlje dignemo na viši nivo i BiH vratimo mjesto na turističkoj mapi Evrope koje ona realno i zaslužuje. Veoma jednostavnom pretragom mape, turistima je omogućeno da se u par koraka upoznaju sa najatraktivnijim lokacijama u neposrednoj blizini destinacije koju žele da posjete, pronađu odgovarajući smještaj ili se, pak, opuste u lokalnim kafićima i restoranima. Portal BH-tour sve svoje sadržaje promoviše i putem Facebook stranice www.facebook.com/moj-bhtour - kaže project manager Bhtour.ba Davor Rončević.

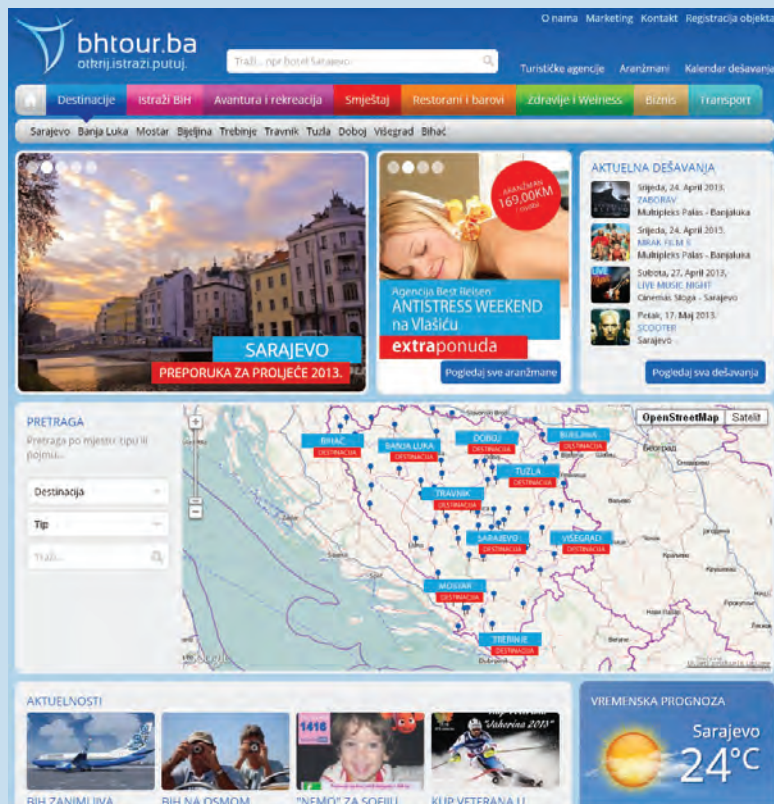
Ovaj portal već sarađuje sa OC Jahorina, Vlašići SKI i OC ZOI 84, Turističkom organizacijom RS, kao i sa nekoliko kantonalnih turističkih organizacija. Portal se trenutno prevodi na engleski, a do kraja godine bi trebao biti preveden i na njemački jezik.

JEZIK KAO PREDUSLOV

S obzirom da je jedan od ciljeva portala leaderska pozicija u oblasti turizma u BiH, jedna od aktivnosti koju upravo razvijaju je i android aplikacija bhtour.ba koja bi trebala biti u funkciji već ovoga ljeta.

- Dosadašnji statistički rezultati pokazuju da je 67 odsto posjeta portalu došlo iz BiH, 13 odsto iz zemalja regiona, odnosno bivše Jugoslavije, a 20 odsto iz ostalih zemalja. Možda je ovaj procenat stranih posjeta mali zato što portal još nije

INTERNET KAO IZVOR INFORMACIJA

Istraživanje *Stavovi i potrošnja turista u Federaciji BiH 2010.*, koje je za potrebe Ministarstva okoliša i turizma FBiH proveo Institut za turizam iz Zagreba, objavljeno je u četiri turistička centra Federacije - Sarajevu, Mostaru, Međugorju i Neumu.

Internet kao izvor informacija o gradu je različito zastupljen - Sarajevo 14 odsto, Mostar 23 odsto, Međugorje 14 odsto, Neum 23 odsto.

- Bez obzira na zvanična istraživanja, činjenica je da sve veći broj turista detalje o destinaciji BiH dobija na internetu, pa gosti dolaze jako dobro informisani o mogućnostima - kažu u Turističkoj zajednici FBiH.

preveden na neki od stranih jezika, pa loše kotira na internet pretraživačima iz tih zemalja, ali nadamo se da će se kada ovi uslovi budu zadovoljeni, taj procenat povećati i doprinijeti većem broju dolazaka stranih turista - kaže Rončević.

Sredinom prošle godine pokrenut je jedinstven turistički portal www.visitmycountry.net, čiji je idejni tvorac Mario Gerussi, direktor *Innovativo d.o.o.*

- Riječ je o turističkom web portalu koji barem milionu korisnika interneta u BiH predstavlja našu zemlju na inovativan način. Projekt, koji je ujedno i web portal, prezentira historijske, kulturne objekte i znamenitosti, kao i turističke atrakcije, muzeje i mnoštvo drugih bogatstava naše države, sve na jednom mjestu, uz upotrebu svih multimedijalnih elemenata kao što su video, foto, virtual tour 360, audio i gmap. Uz ovo, novitet predstavlja i *Turistička berza* namijenjena samo turističkim djelatnicima, koja će zasigurno pomoći

turističkim agencijama u kreiranju boljih ponuda kao i veću iskoristivost ponuđača uslužnih djelatnosti - kaže Gerussi.

On želi da na jedinstven virtualni način ostatku svijeta predstavi BiH, dok se putem ažurne i zanimljive Facebook prezentacije *Innovativo* namjerava približiti i komunicirati sa domaćim turistima. Portal je skoro u potpunosti preveden na engleski, dok je njemački u fazi instaliranja.

- Rezultati prelaze okvire koje smo bili zacrtali u prvih šest mjeseci online prezentacije i veoma smo zadovoljni dosadašnjim ne samo posjetama, već i pozitivnim viđenjem i shvatanjem portala. O podacima koliko je turista zaista posjetilo BiH na osnovu informacija sa interneta, teško je govoriti, no mi pitamo kada biste vi negdje putovali, šta biste prvo učinili, odnosno koji medij bi koristili da se upoznate sa tom zemljom ili destinacijom? Internet, naravno, i www.vmc.ba - kaže Gerussi.

(z. č.)

PARKOVI DINARSKOG LUKA HUTOVO NIJE SAMO PRIRODA

Park prirode Hutovo blato jedan od najproduktivnijih ekosustava u BiH i njegovo očuvanje nije značajno samo za sva živa bića koja ovise o njemu, nego i za ekonomiju cijele regije, ukazuju prve analize s radionice koja je u Hutovu blatu organizirana u sklopu WWF-ovog projekta *Parkovi Dinarskog luka*.

- Ekosustavi Hutovog blata nude cijeli spektar ekonomsko značajnih usluga od velike važnosti za ljudsku dobrobit i ekonomiju, od održavanja turizma, poljoprivrede i ribolova, pročišćavanja voda, do ublažavanja prirodnih opasnosti kao što su poplave, koje su samo u 2010. uzročile milijunske štete - navodi se u analizi.

(s. a.)

USKORO ULAZNICE ZA SPOMENIK PRIRODE NA VRELO BOSNE ZA DVIJE MARKE

Ako prođe prijedlog sarajevske Kantonalne javne ustanove za zaštićena prirodna područja, ubuduće će se plaćati ulaz na Vrelo Bosne, a ulaznica za odrasle će biti dvije marke. Naplata ulaza predviđena je kantonalnim Zakonom o proglašenju Spomenika prirode *Vrelo Bosne*, a cilj je obezbijediti održivo korištenje ovog prostora koji ima status vodozaštitne zone.

Po ovom prijedlogu, penzioneri, studenti i invalidi bi plaćali ulaznicu jednu KM, djeca od sedam do 16 godina i organizirane grupe jednu i po, dok bi za djecu do sedam godina, djecu s posebnim potrebama ili bez roditeljskog staranja, NVO, naučne i obrazovne institucije koje se bave okolišem ulaz bio besplatan.

(s. a.)

NA BICIKLIMA 850 KILOMETARA PROVEZLI SE UZ SAVU

U povodu Dana rijeke Save, ove godine održana je prva Međunarodna biciklistička tura *Sava 2013*, dugačka oko 850 kilometara.

Cijelu turu, koja je započela na izvoru Save Dolinke u Sloveniji a završila na njenom ušću u Dunav u Beogradu, vozilo je osam iskusnih biciklista iz sve četiri savske zemlje - Slovenije, Hrvatske, BiH i Srbije.

(s. a.)

Sutjeska se vraća svojim gostima

Pogled sa Dragoš Sedla na Perućicu i vodopad Skakavac koji se u srcu prašume stropoštava sa visine od preko 70 metara, ispunjava čovjeka zadovoljstvom što je taj mali dio iskonske prirode sačuvan za sadašnje i buduće generacije

Sarajevska regionalna razvojna agencija pokazala je polovinom juna javnosti šta je sve do sada urađeno u okviru projekta Podrška razvoju eko turizma u Nacionalnom parku Sutjeska, kojeg novcem Evropske unije SERDA realizira sa Opštinom Foča i nevladinom organizacijom EUTAC iz Sarajeva.

POD ZAŠTITOM UN

Tokom protekle dvije godine urađeno je mnogo na poboljšanju turističke ponude, planinski vodiči obučeni su u skladu sa standardima IFMGA, Međunarodnog saveza udruženja planinskih vodiča, certificirane su i spasilačke službe, a nabavljena je i oprema za normalno funkcionisanje stanice Gorske službe spašavanja. U SERDA-i kažu da je izradi turističkog sadržaja Nacionalnog parka Sutjeska prethodila analiza tržišta *uz edukaciju za menadžment, osoblje i predstavnike lokalne zajednice kako*

PRIRODA I ISTORIJA

Sutjeska je Nacionalni park od 9. februara 1962. godine, kad je Narodna skupština BiH donijela Zakon o proglašenju područja Sutjeske nacionalnim parkom, iako je još 17. maja 1952. godine Vlada NR Bosne i Hercegovine donijela Odluku o izdvajanju Perućice, 1.234 hektara, iz redovnog šumarskog gospodarenja, kao šumarski objekat potreban naučnim istraživanjima i nastavi.

Rješenjem Zemaljskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirodnih rijetkosti BiH od 3. juna 1954. godine, područje Perućice uvećano za 200 hektara stavlja se pod zaštitu države kao prirodni rezervat. Što se istorije tiče, 1958. godine je izgrađena spomen-kosturnica na Tjentištu, u kojoj su sahranjeni posmrtni ostaci 3.301 borca koji su poginuli tokom bitke na Sutjesci u ljeto 1943. godine. Petog septembra 1971. godine na Tjentištu je svečano otkriven poznati monumentalni spomenik kojeg je uradio Miodrag Živković, a 27. jula 1975. godine otvorena je spomen kuća bitke na Sutjesci, djelo Ranka Radovića.

bi se animirali za aktivnije uključanje i pružanje podrške razvoju eko turizma. Osim toga, popravljene su, markirane i opisane pješačke i planinske biciklističke staze, u okviru čega su izrađene turističke mape, opisi staza i opšte sigurnosne upute.

- Uređena su i područja za piknik i rekreaciju, kao i osmatračnice za posmatranje divljih životinja. Uz lokalnu signalizaciju, opremljen je i info-centar, te uspostavljen

B&B, Bed and Breakfast klaster, kojim su identifikovane dodatne smještajne jedinice u privatnom sektoru. Ljepote ovog bosanskohercegovačkog dragulja su još više istaknute rekonstrukcijom katuna na Prijevoru i planinskih kuća u kojim će turisti moći da uživaju - kažu u SERDA-i.

Ljepote Sutjeske, ali i promocija sadržaja ovog Nacionalnog parka u okviru projekta su stranim i domaćim turistima približeni i uz po-

moć web stranice www.npsutjeska.net, kao i promotivnim publikacijama i reprezentativnim fotografijama.

- Ovo je jedan od najznačajnijih projekata koje je provela SERDA zahvaljujući finansijskoj podršci EU, a u okviru kojeg su realizirane brojne aktivnosti. Na ovaj način smo poboljšali ukupnu turističku ponudu Nacionalnog parka Sutjeska, koja će privući domaće i strane turiste koji će uživati u sveobuhvatnoj ponudi eko turizma - kaže voditelj projekta iz SERDA-e Siniša Obradović.

Nacionalni park Sutjeska je najstariji i najveći nacionalni park u BiH koji je po svojim prirodnim vrijednostima i ljepotama biser Bosne i Hercegovine.

Obuhvata područje Sutjeske sa strogim prirodnim rezervatom Perućica koji je, koliko se zna, jedina registrovana prašuma u Evropi, dijelove planina Maglić na kojem je i najviši 2.386 metara visok vrh u BiH, potom Volujaka, Vu-

čeva i Zelengore.

- Zahvaljujući izvanrednim prirodnim vrijednostima i njihovoj očuvanosti, Nacionalni park Sutjeska je od 2000. godine uvršten u II kategoriju Odjela UN za zaštitu prirode i prirodnih dobara, a nakon provedbe projekta podrške razvoju eko turizma svakako predstavlja neodoljivu destinaciju za odmor u kome vladaju zakoni prirode - kažu u SERDA-i.

Podrška razvoju eko turizma u Nacionalnom parku Sutjeska je jedan od jedanaest projekata odabranih u okviru šestog poziva EU za dostavljanje prijedloga projekata za razvoj mikro, malih i srednjih preduzeća i turizma u BiH, u svrhu podrške ekonomskom razvoju u BiH. Njegova ukupna vrijednost je 413.060 eura, od čega je 350.000 eura obezbijedila Evropska unija, a ostatak SERDA.

- Ciljne grupe i krajnji korisnici projekta su Javno preduzeće Nacionalni park Sutjeska, nevladine organizacije i udruženja koja djeluju u okviru NP Sutjeska, turističke organizacije, te domaći i strani turisti, stanovnici opštine Foča i domaćinstva koja gravitiraju u i oko Nacionalnog parka - kažu u SERDA-i.

BUJA NOVI ŽIVOT

Na Tjentište turisti mogu, naravno i sami, međutim, ako žele za kratko vrijeme vidjeti puno toga, u NP Sutjeska su im ponudili nekoliko aranžmana. Kao ilustracija, evo kako je predstavljen dvodnevni obilazak Peru-

ćice i jezera.

Prvi dan posvećen je prašumi Perućici gdje se sa Tjentišta stiže preko Dragoš Sedla autobusom ili džipom, pa onda pješke. Kao vrijeme pješačenja organizatori navode 3,5 sata, a ponijeti treba planinarske cipele, ruksak, litar vode, kabanicu, duks, kapu-kačket i fotoaparat.

- Aranžman uključuje transport od Tjentišta

do Dragoš Sedla, kafu ili čaj, ručak i lanč paket i prisustvo iskusnog vodiča. Važno upozorenje je da je prolazak kroz Perućicu dozvoljen samo uz prisustvo vodiča iz Nacionalnog parka Sutjeska - navode organizatori.

Oni hvale i pogled sa Vidikovca na Dragoš Sedlu na Perućicu i vodopad Skakavac koji se u srcu prašume stropoštava sa visine od preko 70 metara.

- On ispunjava čovjeka zadovoljstvom što je taj mali dio iskonske prirode, sa bogatim multifunkcionalnim biodiverzitetom, sačuvan za sadašnje i buduće generacije. U rezer-

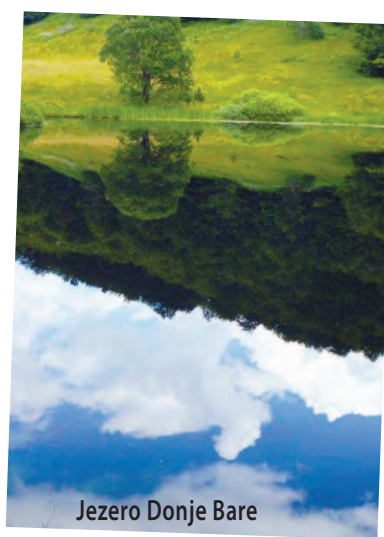
vatu je sve prepušteno prirodi. Rađanje, život, umiranje i ponovno rađanje, taj vječiti životni ciklus, odvija se bez intervencije čovjeka. Na ostacima prirodno umrlih stabala buja novi život. Perućica predstavlja, danas tako rijetku, prirodnu laboratoriju sa velikim značenjem za mnoge naučne discipline, za edukaciju, kao i za jednostavno uživanje u čistoj i ne dirnutoj prirodi - navode organizatori.

Drugi dan namijenjen je za jezera Donje i Gornje bare. S Tjentišta se turisti dovezu do Donjih bara, odakle dalje, organizatori procjenjuju pet sati, pješke obilaze Planinicu, Dobru, Uglješin Vrh, jezero Gornje bare, pa nazad na Donje bare. Ponijeti treba isto što i u Perućicu.

- Jezero Donje bare nalazi se u podnožju sjeveroistočne strane Tovarnice sa vrhom

Planinica (1.722 metra). Na sjeveroistočnoj strani jezera nalaze se planinske livade, u čijim su udubljeljima grupisane male bare bogate barskom florom. Jezero je na oko 1.500 metara nad morem, dugo je 200, a široko 140 metara, sa najvećom dubinom iznad četiri metra. Izvorsku vodu prima sa više strana, a između ostalog, i sa jednog od najvećih izvora koji se nalazi na zapadnoj strani. Voda iz jezera otiče podzemnim kanalima - kažu u NP Sutjeska.

Organizatori predlažu i šetnje oko jezera ili prelijepom stazom do vidikovca Borići iznad

Jezero Donje Bare

kanjona Sutjeske, a nije daleko ni jezero Gornje bare.

- U nepoređnoj blizini jezera se nalazi planinska kuća i uređeno mjesto za piknik i rekreaciju, koji se iznajmljuju. Neposredno prije Tjentišta iz pravca Foče, kod mosta na rijeci Hrčavci, put se odvaja desno. Čim se prođu kuće uz samu cestu, dolazi se do rampe. Nakon četiri do pet kilometara napuštamo loš asfaltni put koji skreće lijevo u pravcu Ozrena i produžavamo pravo. Tre-

ba obratiti pažnju i na sljedeću raskrsnicu na koju se nailazi. Desni krak puta vodi uz Hrčavku ka Dobrom dolu i Ljubinu grobu, a lijevi nastavlja dalje ka Barama. Kraj samog jezera nalazi se ruševina nekada reprezentativnog objekta i novoizgrađena lovačka koliba - kažu u NP Sutjeska.

(s. s.)

IAKO BIH NEMA SVE POTREBNE PROPISE, PA SE LOVAČKI TROFEJI IZNOSE ILEGALNO, LOVNI TURIZAM JE IPAK

Lovci znaju zašto nam se vraćaju

BiH je jedna od rijetkih zemalja u kojima se divljač može loviti u prirodi, atraktivna je i domaćim i stranim lovcima, pa u lovačkim organizacijama smatraju da država mora razmisliti i kako iskoristiti lovni turizam za razvoj

Zahvaljujući geografskom položaju i orografsko klimatskim prilikama, Bosna i Hercegovina spada u zemlje bogate različitim vrstama dlakave i pernate divljači. Od dlakave divljači posebno mjesto u BiH zauzimaju krupne zvijeri među kojima su medvjed i vuk, a prisutni su također i lisica, jazavac, kuna bjelica i kuna zlatica, tvor, lasica, vidra i druge.

FALI NAM CITES

Od plemenite divljači prisutni su srna, divlja svinja, divokoza, zec i druge vrste, a od pernate divljači šumske i poljske koke - veliki tetrijeb, kamenjarka, lještarka, jarebica i fazan, zatim patke, čaplje, rode, jastrebovi, sokoli, ždralovi, liske, droplje, galebovi,

golubovi, sove, vrane i mnoge druge vrste.

- Za lov su posebno interesantne od dlakave divljači medvjed, vuk, divlja svinja, srndać, lisica i zec, a od pernate divljači sve vrste koka, zatim patke i liske. Moram, također, spomenuti da je BiH jedna od rijetkih zemalja u Evropi u kojoj se planirano mo-

gu loviti medvjed i vuk, kao jako atraktivne vrste divljači iz porodice krupnih zvijeri - kaže za Start BiH predsjednik Upravnog odbora Saveza lovačkih organizacija u BiH Salem Alihodžić.

Poput mnogih drugih saveza i udruženja u BiH, i bh. lovstvo je još uvijek podijeljeno, pa su lovci putem lovačkih udruženja organizovani u nekoliko saveza - Savez lovačkih organizacija u BiH, zatim Lovnački savez RS, Lovnački savez Hercegovine, savez Brčko Distrikta.

U Alihodžićev savez udruženo je oko 20.000 lovaca, a po nekim približnim pokazateljima, u BiH ima između 50 i 55.000 lovaca.

Naš sagovornik ne raspolaže informacijama o trenutnim prihodima od lovnog turizma u BiH, ali zna da su potencijali veliki.

- Lovni turizam je sigurno u perspektivi razvojna šansa BiH, prije svega zbog izuzetnih prirodnih ljepota koje imamo, zbog prirodnih šuma i nezagađenih rijeka, kao i zbog prisustva krupnih zvijeri koje se mogu loviti u prirodi. Moram, međutim, napomenuti da postoje i negativne strane koje se moraju otkloniti. BiH je potpisala sko-

SMANJEN KRIVOLOV

Salem Alihodžić podsjeća da je pored redovnog lova koji je uređen zakonom i propisima, u tradiciji naroda u BiH i krivolov, koji vuče korijene još iz vremena kada su ljudi lovili divljač isključivo radi mesa i pribavljanja hrane.

- Ponekad je on više bio izražen u BiH, kao u ratnom i poratnom periodu, i ostavio je negativne posljedice na brojno stanje divljači. Vjerovatno je još uvijek prisutan, ali ipak nije tako izražen, jer postoje organizovane državne službe, institucije i korisnici lovišta koji preduzimaju mjere da se takve pojave otkriju i sankcionišu - kaže Alihodžić.

JE IPAK VELIKA ŠANSNA

ro sve konvencije i odluke o zaštiti vrsta koje su ugrožene, međutim nije realizovala svu ostalu aktivnost koja se odnosi posebno na CITES, propise koji podrazumijevaju zaštitu ugroženih biljnih i životinjskih vrsta. Zato se trenutno iz BiH ne mogu legalno iznositi biljke i životinje, odnosno njihovi dijelovi. To važi i za lovačke trofeje, tako da je ilegalno izneseno sve što je do sada iznošeno iz BiH. Osim toga, nakon rata je ostalo puno mina i neeksplozivnih ubojnih sredstava, tako da je kretanje na mnogim prostorima

PROSJEK LOVIŠTA

U BiH se na osnovu Lovno-gospodarskih osnova donose Godišnji planovi gospodarenja, u kojima se između ostalog planira i odstrel divljači. - Zbog postojanja više saveza i različitog organizovanja lovaca u te saveze, ja nemam podatke o odstrelu divljači na godišnjem nivou. Međutim može se kao prosjek uzeti jedno brdsko-planinsko i jedno nizinsko lovište u kojem se, na primjer, u jednoj lovnoj godini odstrijeli oko 40 divljih svinja, 30 srndaća, 50 zečeva, 60 lisica, tri vuka... Napominjem da su ovi podaci proizvoljni i u rangu nekog prosjeka, pa ne bi bilo dobro na osnovu njih izvoditi računicu na nivou BiH - kaže Salem Alihodžić.

ma rizično i u budućnosti je potrebno da se država uključi i lovišta očiste od mina - kaže Alihodžić.

AUSTRIJA, ITALIJA, NJEMAČKA...

U nedostatku aktivnijeg i značajnijeg doprinosa države, do izražaja dolazi veliki entuzijazam i aktivnosti lovaca i lovačkih udruženja u cilju stvaranja što boljih uslova na zaštiti divljači na uzgoju, što uz prirodne ljepote i tradicionalno gostoprimstvo čini onu ljepšu stranu bh. lovnog turizma.

- Stranaca zainteresovanih za lov kod nas, po mojim saznanjima, ima u Austriji, Italiji, Njemačkoj, kao i drugim zemljama. Mnogi skoro redovito u godini i više puta dolaze u lov u BiH. Sa nekima sam imao priliku i lično kontaktirati, a pored uvijek prisutnog zadovoljstva, iskažu i spremnost na određene vrste pomoći za unapređenje i razvoj lovstva u BiH - kaže Alihodžić.

Na području Federacije postoji Jedinstven cjenovnik utvrđen Pravilnikom federalnog Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, u kojem je utvrđena vrijednost trofeja, vrijednost mesa, kao i vrijednost svih usluga koje su logistika za odstrel.

- Zbog raznovrsnosti lovišta i uslova u njima, svake godine se odstrijele izuzetno vrijedni trofeji. U BiH je odstrijeljen veći broj primjeraka medvjeda i vuka u rangu zlatne medalje, zatim divljeg vepra, srndaća... - kaže Alihodžić.

Vrijeme lova za sve lovne vrste divljači u BiH je propisano posebnim Pravilnikom o vremenu lova kojeg su se, bez izuzetka, dužni pridržavati svi korisnici lovišta. Pravilnikom je utvrđeno da se medvjed lovi u periodu od 1. marta do 15. maja i od 1. oktobra do 31. decembra, vuk mužjak cijele godine, a ženka od 1. jula do 28. februara, srndać od 15. maja do 30. septembra, srna i lane po potrebi od 1. oktobra do 31. januara...

(z.č.)

TURIZAM, A I NIJE VAŽNE SU IDEJE

U banjalučkom Parku Mladen Stojanović firma Centrum organizirala je drugu po redu Trku kosilica.

Svoje umijeće s motornim kosilicama pokazalo je 18 Banjalučana, a najbrži i istovremeno najčišći bili su, redom, Boro Kurušić, Zdravko Preradović i Danko Teinović. (s. a.)

RAZMJENA POLICIJA SIGURNI KAO KOD KUĆE

Šest crnogorskih policajaca će tokom turističke sezone od 1. jula do 1. septembra, u okviru operativne akcije Ljeto 2013, raditi u Hrvatskoj.

V. d. direktor crnogorske Uprave policija Slavko Stojanović kaže da je protokol između Hrvatske i Crne Gore zaključen na bazi međusobne razmjene, tako da će i hrvatski policajci tokom ljeta raditi na Crnogorskom primorju gdje će, osim njih, biti i policajci iz Srbije, Albanije, Italije i Makedonije.

- Cilj projekta razmjene policijskih službenika iz regije tokom ljeta je težnja da se turisti iz zemalja u okruženju osjećaju sigurno i kao kod svoje kuće - kazao je Stojanović.

FOND ZA ZAŠTITU OKOLIŠA FBiH SVIMA TREBA ČIŠĆI ZRAK

Fond za zaštitu okoliša FBiH i UNDP potpisali su prvi ugovor o sufinansiranju aktivnosti na ublažavanju i prilagođavanju na klimatske promjene, odnosno onih koje doprinose smanjenju emisija karbon dioksida.

Planirana je izrada četiri projektna dokumenta za projekte smanjenja emisija CO2 i to iz oblasti energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije, a cilj saradnje je dugoročna i održiva izgradnja i jačanje kapaciteta Fonda za zaštitu okoliša FBiH.

(s. a.)

TRIATLON OKO ČAPLJINE ANTIĆ I JURICA PRAVI PUSTOLOVI

Čapljinci Krešimir Antić i Nikola Jurica pobjednici su ovogodišnje, osme po redu, Pustolovne utrke koja je održana u Čapljini.

Oni su triatlon-sku utрку završili za jedan sat i 16 minuta, deset

minuta brže od drugoplasiranih Petra Mrvalja i Boška Mišića, dok su trećeplasirani bili Jure Jelčić i Dragutin Rozić.

Pustolovna utrka, koju je organizirala turistička organizacija Čapljinka, sastojala se od vožnje kanuima niz Trebižat, trčanja do Mogorjela i vožnje biciklima do Karaotoka.

(s. a.)

POLAKO SE SREĐUJE KOMPLEKS LANIŠTE - MEGARA

A SAD U PEĆINU!

Od polovine juna turistima je u Hadžićima dostupan kompleks Lanište - Megara na Bjelašnici. Predstavnik Općine Hadžići **Adnan Čolo** kaže da su do sada završene dvije od tri predviđene faze kompletnog uređenja područja Laništa i pećine Megara.

- Treća faza se sastoji od unutrašnjih istraživanja, pravljenja 3D prikaza pećine, rada na specifikaciji i fotodokumentaciji flore i faune unutrašnjosti pećine, konzervacije kostiju i sanacije i uređenja unutrašnje staze, što će raditi nastavno osoblje Prirodno-matematičkog fakulteta u Sarajevu, predvođeno profesoricom **Ladom Lukić**, te drugim profesorima iz Hrvatske i Makedonije - kaže on.

Dio novca, 150.000 maraka, kojim se finansira valorizacija pećine Megara obezbijedila je Translokalna mreža za saradnju između Italije i jugoistočne Evrope SeeNet u saradnji s regijom Piemonte, koja predvodi akciju razvoj agroturizma u planinskim područjima BiH.

(s. a.)

NOVOST U DUBROVNIKU ZAPLOVILA 300 KK

Dubrovčani ovog ljeta turistima nude novu atrakciju - obilazak podmorja mini podmornicom, javio je dopisnik agencije **Anadolija**.

Polupodmornica 300 KK s dvanaest sjedišta, čiji je vlasnik **Željko Perić**, pravljen je oko pola godine u Biogradu na Moru, a košta 104 hiljade eura.

(s. a.)

PARLAMENTARCI U KONTROLI BLJESNULI SLAPOVI

Predstavnici federalnog Ministarstva okoliša i turizma, koje je vodio pomoćnik ministricе za implementaciju projekata **Muris Hadžić** i članovi Odbora za prostorno uređenje, stambeno-komunalnu politiku, ekologiju i turizam Parlamenta FBiH, tokom obilaska Hercegovine u Počitelju, te na slapovima Kravica i Kočuša, provjerili su šta je Ministarstvo uradilo na njihovoj obnovi.

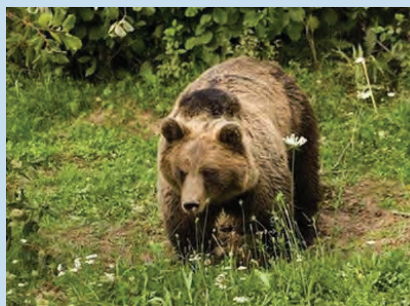
Sanaciju i uređenje korita rijeke Trebižat i dva prelijepa slapa Ministarstvo, inače, radi zajedno s Općinom Ljubuški.

(s. s.)

ENTUZIJASTI POPISALI BH. PRIRODU IMAMO 12.000 ŽIVOTINJSKIH VRSTA

Prema podacima o fauni koje je između 2003. i 2012. prikupljalo Udruženje za inventarizaciju i zaštitu životinja iz Ilijaša, u Bosni i Hercegovini moguće je pronaći 12.000 vrsta.

- Lista je sačinjena nakon prvog pregleda cjelokupne faune i može se smatrati da ona predstavlja, uz očekivane korekcije od oko +/- dva posto, stvarno stanje postojećih faunističkih podataka o biosistematici životinja BiH - kaže vanredni profesor Odsjeka za biologiju Prirodno-matematičkog fakulteta u Sarajevu prof. dr. **Suvad Lelo**.

Prvo istraživanje bh. faune započeto je tokom prve polovine 19. stoljeća, a Lelo podsjeća da mu je autor bio **Napoleonov general Pierre François Marie Auguste Dejean**. Od tada do danas bila su još dva

ozbiljnija pokušaja popisa bh. faune - sistemski istraživanja austrijskih zoologa kroz aktivnosti Zemaljskog muzeja BiH od 1888. do početka I svjetskog rata, te pokušaj jugoslovenskih zoologa da 1978. objedine podatke, kad su prikupljeni podaci o tek nešto više od 3.000 vrsta.

(s. a.)

RAFTING NA VRBASU GDJE SMJESTITI RAFTERE?

Rafting u Banjoj Luci i u RS zauzima značajno mjesto u razvoju avanturističkog turizma, zaključili su entitetska ministrica trgovine i turizma **Maida Ibrišagić-Hrstić** i predsjednik banjalučkog Rafting kluba **Kanjon Aleksandar Pastir** tokom razgovora o traženju modela za izgradnju smještajnih kapaciteta za raftere.

Cilj je da se, s obzirom na izuzetan potencijal, rafting razvije kao održivi turistički proizvod jer je, kako kaže Pastir, Vrbas u svijetu već prepoznat kao izuzetna destinacija za avanturistički turizam, od kajaka i kanua, do raftinga.

(s. a.)

MAJSKE SARAJEVSKJE STATISTIKE TURISTI OSTAJU DUŽE

Sarajevo je, prema podacima kantonalne Turističke zajednice, u maju posjetilo je 35.253 turista, što je za 15,3 posto više u odnosu na maj prošle godine. Oni su u glavnom gradu BiH ostvarili 63.635 noćenja, 15,7 posto više u odnosu na isti period 2012.

U Sarajevo je došlo 85,5 posto stranih turista iz 96 država svijeta, najviše iz Turske, Hrvatske, Južne Koreje, Srbije i Slovenije. Oni su se prosječno u gradu zadržavali 1,8 noćenja, a najduže su boravili turisti iz Armenije, San Marina, Kuvajta, Islanda, Danske, te Azerbejdžana.

(s. a.)

NOVI TRENDovi MOŽEMO LI KOPIRATI?

Milanski arhitekt **Filippo Taidelli** osmislio je plan izgradnje struktura i objekata za privlačenje turista nove rekreacijske aktivnosti na divljoj obali Sardinije uz minimalno narušavanje prirodne ljepote i zaštićenih područja rijeke Liscia.

- U pitanju je niz energetski neovisnih građevina koje se harmonično integrišu u prirodni okoliš, a primijenjena načela dizajna osiguravaju maksimalnu fleksibilnost i jednostavnu montažu, te korištenjem tradicionalnih građevinskih materijala u kombinaciji sa naprednim sistemima obnovljivih izvora energije otvaraju nove mogućnosti razvoja u prirodno osjetljivim i zaštićenim područjima - prenose agencije.

(s. a.)

STARI BOSANSKI GRADOVI: BOBOVAC

Tri dana koja su srušila Bosnu

To što su Osmanlije zauzele Bobovac za samo tri dana, od 19. do 21. maja 1463., iznenadilo je Stjepana Tomaševića i onemogućilo ga da okupi vojsku za dalju odbranu te dočeka eventualnu stranu pomoć

Stari grad Bobovac bio je najznačajniji, ali i najbolje utvrđeni grad srednjovjekovne Bosne, podignut na strmoj, stepenastoj stijeni južnih padina planinskog masiva Dragovskih i Mijakovskih poljica iznad ušća Mijakovske rijeke u Bukovicu, jugozapadno od Vareša.

POLOMILI ZUBE I STJEPANU DUŠANU:

Gradu se može prići iz dva smjera, od Kraljeve Sutjeske ili od Vareša. Bobovac su činili gornji grad sa četvrtastom kulom, čiji ostaci postoje i danas, te donji grad, na platou nižem nekih dvadesetak metara, oko 40 metara dužine i oko 25 metara širine, od čega se danas raspoznaju dvorište i bunar. Bobovac je podigao ban **Stjepan II Kotromanić** u prvoj polovini 14. stoljeća, a sam grad se prvi put u pisanim dokumentima pominje 1349. godine. Od tada je Bobovac bio administrativno i vojno sjedište bosanskih vladara i mjesto gdje se čuvala bosanska kraljevska kruna, sve do nestanka bosanske samostalnosti padom pred osmanlijskim osvajanjem 1463. godine. Tu se nalazila i kraljevska grobna kapela, u stvari stara bobovačka crkva, koja je po, pretpostavlja se, naredbi kralja **Stjepana Osto-**

je preuređena u tu svrhu. U kape- li su bila sahranjena tri bosanska kralja - **Stjepan Ostoja**, **Tvrtko**

SARAJEVSKJE ČESME GORNJE BJELAVE

Iako ne postoje tačni podaci o vremenu izgradnje, pouzdano se zna da je česma Gornje Bjelave, koja se nalazi na križanju ulica Bjelave i Zaima Šarca, jedna od najstarijih i trenutno još funkcionalnih česmi u Sarajevu.

Ipak, i ova česma je u proteklih decenijama platila danak modernizaciji i razvoju grada, tako da je izgubila primarnu ulogu u životu, opskrbu vodom okolne mahale. Dugi niz godina prije zadnjeg rata nije ni bila u funkciji, a obnovljena je tek u aprilu 2000. privatnom donacijom, kako stoji i na natpisu na česmi, **da-režljive Zekije - Mede Hadžialić**.

Česma je tad potpuno rekonstruisana, tada je priključena na gradski vodovod, a tokom rekonstrukcije, vraćanja originalnog izgleda i starog sjaja, najveći problem predstavljalo je kameno korito.

Ono je isklesano iz jednog kamenog bloka i tokom godina u kojima se česma nije koristila, ali i zbog višestrukih asfaltiranja okolnih ulica, bilo je skoro potpuno potonulo ispod razine ulice. Pored toga korito je bilo i ispucalo, što je također sanirano i rekonstruirano.

Na česmu je postavljena bakarna ploča, kako je to bio običaj na starim česmama, na kojoj stoje podaci o donatoru te kratki **tarih**, koji kaže **Tako mi vremena, zaista je čovjek na gubitku, osim onih koji vjeruju i dobra djela čine i koji preporučuju istinu i koji preporučuju strpljivost**.

II Kotromanić i Stjepan Tomaš Kotromanić.

Položaj Bobovca i konfiguracija terena omogućavao je relativno laku obranu, što je u to vrijeme bilo itekako važno, jer je zbog svog geostrateškog, vojnog i političkog značaja grad vrlo često bio na meti osvajača. Tako je Bobovac već 1350. godine, u bosansko-srpskom ratu opsjeo srpski car **Stefan Dušan**, ali ga nije uspio osvojiti. Potom je 1407., tokom bosansko-ugarskih ratova grad osvojila i kratko zadržala mađarska vojska u namjeri da na prijestolje vrati svrgnutog bosanskog kralja **Ostoju**.

Posljednji bosanski kralj, **Stjepan Tomašević**, zbog neposredne opasnosti od Osmanlija, oko 1461. godine kraljevski dvor preselio je u Jajce. Bobovac su osmanske trupe opsjele 19. maja, a osvojile već 21. maja 1463. godina, nakon samo tri dana borbe. Jedni izvori navode da su se za grad vodile teške borbe i da su Osmanlije pod gradom *upotrijebili topove koje im je*

slao stanoviti Nijemac Jerg iz Njemberga.

RADAK, KATARINA I NJENA DJECA:

Druga verzija priče o konačnom padu kraljevskog grada kaže kako je knez **Radak**, koji je u to vrijeme upravljao Bobovcem, grad predao misleći da će za to biti nagrađen, ali su ga Osmanlije nakon predaje pogubili. Naime, po predanju, kada je Radak došao po nagradu, sultan mu je rekao **Kad nisi vjerran svome gospodaru s kojim si iste vjere, kako ćeš onda biti vjerran meni!**, pa je naredio da ga bace s visoke stijene koja se danas i zove Radakova stijena.

Takav mučki pad Bobovca, za koji se vjerovalo da može izdržati i dvogodišnju opsadu, iznenadio je i samog **Stjepana Tomaševića** i onemogućio ga da okupi vojsku i dobi stranu pomoć. Zbog toga su se i posade Visokog i nekih drugih gradova predale bez borbe.

Nakon zauzimanja, Osmanlije su Bobovac potpuno razorili, ali su zbog njegovog izuzetnog strateškog značaja ponovo sagradili neke objekte potrebne za njihov boravak. Osmanska posada je boravila u Bobovcu sve do 1626. godine kada je konačno napušten jer je izgubio strateški značaj nastavkom osmanskih osvajanja prema sjeveru, kada je ostao duboko u pozadini.

Kada se govori o Bobovcu i susjednoj Kraljevoj Sutjesci, jednostavno je nemoguće ne spomenuti posljednju bosansku kraljicu **Katarinu Kosaču**, koja je upravo tu u kraljevskom gradu provodila najviše vremena. Nakon pada Bobovca kraljica **Katarina** uspjela je pobjeći iz Bosne i skloniti se u Dubrovnik, odakle je kasnije otišla u Rim, gdje je do smrti 1478. godine, živjela pod Papi- nom zaštitom.

Na žalost, njena djeca **Sigismund** i **Katarina**, te treće dijete o kojem se vrlo malo zna, nisu bili te sreće. Zarobljeni su i odvedeni u osmansko ropstvo, tako da im se izgubio svaki trag. Žene u okoli- ci Kraljeve Sutjeske i dan danas nose crne marame u znak žalosti za svojom posljednjom kraljicom.

(d.b.)

SARAJEVO OSIGURANJE

NAŠE KLIJENTE JE LAKO PREPOZNATI

PORODIČNO PUTNIČKO ZDRAVSTVENO OSIGURANJE

- Sa porodičnim zdravstvenim osiguranjem putuju svi članovi jedne porodice bez obzira na broj članova (roditelj/staratelj sa djecom do 18 godina starosti)
- Geografsko / teritorijalno pokriva - region (Hrvatska, Srbija, Crna Gora i Makedonija)
- Trajanje osiguranja - maksimalno 15 dana u kontinuitetu

Cijena **29,00 KM**
za kompletnu porodicu osiguranje na 15 dana

Maksimalna osigurana suma
za kompletnu porodicu

15.000 KM

find us on [facebook](#)

Za detaljnije informacije možete se obratiti našim agentima u podružnicama u cijeloj BiH. Nazovite, a mi ćemo Vas poslati i policu osiguranja prilagođenu Vašim potrebama.

telefon 033 443 581
Dodatne informacije na www.sarajevoosiguranje.ba
Kontakt tel: +387 61 499 999
pz@osarajevoosiguranje.ba

VELA

Obrtnička radnja

Proizvodnja:
kuhinja
plakara
komoda
kancelarijskog namještaja

NAMJEŠTAJ PO MJERI I ŽELJI

Velić Džihad
Tel: 061 271 114
Fax: 033 776 942

Trešnje 7
71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

kozmetički
studio **Biba**

U njemu ćete naći spoj istočnjačke prirode, mudrosti i tradicije sa vrhunskim kozmetičkim i dermatološkim dostignućima Zapada.

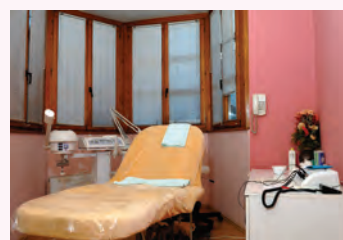
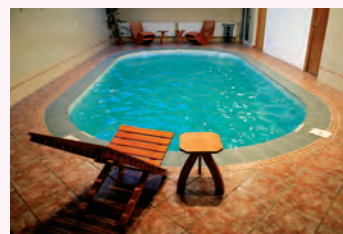
Zajedničkim harmoničnim radom dermatologa, kozmetičara i obrazovanog fizioterapeutskeg osoblja sa diplomama iz BiH, Njemačke, Francuske, Malezije i SAD, u centru "Biba" postizemo vrhunske rezultate.

Ovdje se paralelno koriste prirodni preparati i preparati najpoznatijih svjetskih kozmetičkih kuća.

U centru vlada spoj smirujuće, opuštene atmosfere i visokoprofesionalnog rada.

Zahvaljujući svemu ovome uspijevamo pomoći u postizanju zdravlja i ljepote Vaše kože i tijela.

Time se postiže i harmonija koja je u vremenu u kome živimo toliko dragocjena i koja se odražava na sve aspekte života.

Medresa 3, Bistrik, Sarajevo, tel. 033 447-544, 033 232 899

AMD nije čekao dugo RICHLAND U PRODAJI

AMD je u prodaju pustio prve procesore iz linije Athlon X4 zasnovane na nedavno predstavljenom Richland dizajnu. Procesori imaju četiri jezgre i četiri MB L2 cachea, dizajnirani su za FM2 utor, ali nemaju aktivan integrirani GPU kao što je to slučaj s APU modelima za isti socket.

Model Athlon X4 760K Black Edition ima osnovni takt od 3,8 GHz, maksimalni Turbo takt 4,1 GHz, te otključan množitelj za jednostavnije dodatno overclockiranje.

TDP iznosi 100 W, a sve to dobija se za 135 dolara. U ponudi je i verzija Athlon X4 760K jednakih karakteristika ali bez otključanog multiplera i po nešto nižoj cijeni od oko 100 dolara.

Procesori podržavaju dvokanalnu DDR3 2.133 MHz memoriju i PCI Express 2.0 sabirnicu, odnosno matične ploče s FM2 procesorskim utorom i čipsetima AMD A55, A75 i A85X.

Asus Vivo PC SVE STAJE U 19 PUTA 19

Asus je konačno na svojoj web stranici dao više detalja o novom malom računar *Vivo PC*, prikazanom bez previše informacija na *Compu-textu*. A tad je rečeno da radi na Windows 8 operativnom sistemu, da ima ugrađene SonicMaster zvučnike i da je napravljen od metala.

Još uvijek se, inače, ne zna kada će se uređaj pojaviti na trži-

štu ni kolika će koštati.

Asus sad navodi da će *VivoPC* raditi na Intelovom procesoru, i mada se ne kaže kojem, po dosadašnjim iskustvima je za očekivati da će to biti posljednja verzija Haswell procesora.

Uređaj će imati do 16 GB memorije, za pohranu podataka moći će se koristiti klasični tvrdi disk ili SSD, tu je podrška za WiFi, Bluetooth 4.0, dva USB 3.0 i četiri USB 2.0 priključka, HDMI izlaz, a sve to u računar dimenzija 190x190x56,2 milimetra.

Novi Appleov patent TIPKE ZA EKRANE OSJETLJIVE NA DODIR

Appleu je odobren patent koji opisuje uređaj s ekranom osjetljivim na dodir koji ima na ekranu prilijepljene tipke i druge dodatke, čime se, između ostalog, oponaša funkcija joysticka.

Tehnologija koju upisuje patent objavljen pod nazivom Clickable and tactile buttons for a touch surface trebala bi omogućiti jednostavno postavljanje tipki i različitih drugih dodataka na ekran osjetljiv na dodir.

Takvi bi dodaci trebali moći upravljati površinom osjetljivom na dodir koja se nalazi ispod njih, a u patentnoj prijavi Apple se ne ograničava samo na primjene vezane uz igre, već navodi i

bankomate i razne naplatne uređaje.

Electronic Arts službeno potvrdio DANGER CLOSE JESTE ZATVOREN

Iako već mjesecima kruže priče o tome da je Electronic Arts odustao od razvojnog tima Danger Close, čitava priča je polovinom juna dobila i službenu potvrdu. EA je, naime, napokon potvrdio glasine da je developerski studio Danger Close zadužen za serijal Medal of Honor u potpunosti raspušten.

Šef EA Games Labela Patrick Söder-

lund je za Eurogamer potvrdio da je stavljanjem MoH-a na led studio efektivno zatvoren, te da su mnogi zaposlenici u međuvremenu napustili kompaniju i preselili u DICE Sweden ili druge dijelove EA.

Yahoo preuzeo Rondee NOVI ČLAN SMALL BUSINESS TIMA

Kompanija Yahoo nastavlja sa programom preuzimanja manjih kompanija koje bi trebale oživjeti njihovo poslovanje. Posljednje u nizu je preuzimanje Rondeea, kompanije najpoznatije po svojim besplatnim uslugama za konferencijske pozive.

Obavijest o preuzimanju objavljena je na stranicama kompanije, gdje je samo navedeno kako je kompanija preuzeta od strane Yahooa, te kako će se pridružiti njegovom Small Business timu.

Iz Rondeea su objavili i da više neće primati nove korisnike, dosadašnji mogu nastaviti kreirati besplatne konferencijske pozive do 12. jula, a podaci iz prethodnih poziva bit će im dostupni do 12. augusta.

Uvjeti preuzimanja nisu objavljeni, a niti Yahoo za sada nije objavio nikakve informacije o planovima vezanim uz Rondee.

iPad mini

Potpuni iPad doživljaj.

OD 35,00KM
MJESEČNO

Authorised Reseller

iService doo, Jukićeva 106, 71000 Sarajevo, BA
T/F +387.33.214.505, M +387.61.350.916
info@iservice.ba, www.iservice.ba, www.macintosh.ba

Voda našla upotrebu

TUNDRE HLADE SVE

Iz kompanije SilverStone predstavili su svoje prve zatvorene sisteme vodenog hlađenja procesora modele *Tundra TD02* i *TD03* koji su konstrukcijski vrlo slični, a razlikuju se uglavnom u veličini aluminijskog hladnjaka. Hladnjak *Tundra TD02* dug je 278 milimetara i na njega se mogu montirati dva 120-milimetarska ventilatora, dok *TD03* ima hladnjak dug 159 milimetara, koji podržava jedan 120-milimetarski ventilator u standardnoj konfiguraciji ili dva u *push-pull*.

Vodeni blok u oba je slučaja potpuno izrađen od metala, sa bakrenom bazom i niklovanim aluminijskim kućištem, dok poseban razmještaj listića na aluminijskom hladnjaku, po uzoru na kvalitetne zračne hladnjake, po SilverStoneovim tvrdnjama omogućava do 40 posto učinkovitiju disipaciju topline u odnosu na standardne radiatorne.

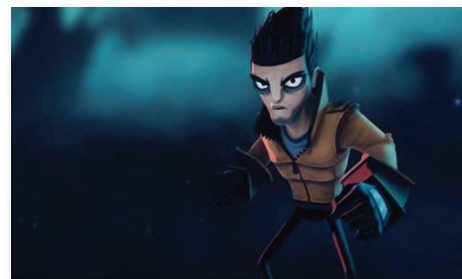
Hladnjaci se mogu montirati na sve Intelove i AMD-ove procesore, a u paketu dolaze i aluminijske hvataljke, te čelična pozadinska ploča za sigurnu i jednostavnu instalaciju. Cijena je 96 eura za *Tundra TD03*, odnosno 109 eura za *Tundra TD02*.

Zanimljiva ideja iz Meksika

I RANDALL SPAŠAVA SVIJET

Osim velikih i zvučnih igara, na E3 sajmu se redovno može otkriti i pokoji manji, ali ne i manje zanimljiv projekat još ne toliko poznatih razvojnih timova, poput akcijskog platformera *Randall*, debitantskog projekta meksičkog razvojnog tima *We the Force Studios*.

Jedan od osnivača studija **Cesar Ramirez Molina** kaže da igra prati lik koji živi u futurističkom svijetu u kojem je neobičan mineral zarazio umove stanovnika i učinio ih podložnima manipulaciji. *Randall* je jedan od onih koji ovu situaciju može iskoristiti i upravljati ostalim stanovnicima, ali ne po vlastitoj želji. Ipak, uprkos svom uvjerenju da to ne bi trebao činiti, *Randall* će iskoristiti svoje nove sposobnosti da bi spasio

svijet od zle korporacije koja želi preuzeti kontrolu.

Igra će pred igrača staviti brojne odluke, a svaka od njih utjecat će na daljnji razvoj priče, te u konačnici i sami završetak kojeg će igrači vidjeti. *Randall* je još u vrlo ranoj fazi razvoja, a jednom kad bude završen trebao bi pružiti otprilike pet sati zabave. Bit će dostupan za PC i Xbox 360, a razmatra se i mogućnost za svježije najavljeni Xbox One.

Najavljen Civil War II

GAZE SEDAM SCENARIJA

Ekipa *Matrix Gamesa* radi na *Civil War II*, nastavku uspješnog *American Civil War - The Blue and the Gray*, prvog Aegodo-

vog naslova koji je igrača odveo u rat preko Atlantika.

U službenom saopćenju autori kažu da je riječ o poteznoj strategiji s naglaskom na igrivost i istovremeno povijesnu tačnost koja pokriva čitavo područje današnjih SAD.

Sama mapa podijeljena je na više od 3.000 regija različitog terena i klimatskih uvjeta koje će igrači gaziti kroz dva početnička i pet glavnih scenarija. Tačan datum izlaska igre *Civil War II* još nije objavljen, a dodatne informacije i prijava za beta testiranje mogu se pronaći na službenom webu.

Početak alfe Battlefieldda 4

SPREMAJU SE ZA NOVEMBAR

Kompanije *Electronic Arts* i *DICE* nedavno su počele sa zatvorenim alfa testiranjem igre *Battlefield 4*, za šta su pozivnice upućene manjem broju igrača koji imaju oko 14 dana da isprobaju

neke od novih značajki.

Iz *DICE*-a podsjećaju da se radi o ranoj verziji igre koja se u mnogočemu razlikuje od završenog proizvoda i da je svrha alfa testa jednostavno skupiti što veći broj direktnih ili indirektnih povratnih informacija. Prijave za alfa test *Battlefieldda 4* trebale bi uskoro biti omogućene i na EA-ovom digitalno distribucijskom servisu *Origin*.

Battlefield 4 u Evropi izlazi 1. novembra ove godine, a među novostima u odnosu na prošli nastavak je upotreba vozila u modu igre za jednog igrača ili izdavanje određenih rudimentarnih naredbi suborcima koje kontrolira računar. Novost je i povratak moda *Commander* iz verzije *Battlefield 2142*, koji igračima daje priliku da naređuju i upućuju suigrače putem svojevrsnog RTS interfecea.

Google protiv dječije pornografije

UVEZUJU SE BAZE

Google radi na tehnologiji kojom će omogućiti mnogo naprednije i bolje blokiranje dječije pornografije u rezultatima pretraživanja. Radi se, zapravo, o sistemu

koji će povezati do sada odvojene baze takvih sadržaja koje su vodile pojedinačne web stranice, zakonodavne agencije i dobrotvorne organizacije.

Informacije o postojanju takvih nepodobnih sadržaja sada će biti centralizirane i sve strane će moći sudjelovati u punjenju i korištenju pripadajuće baze.

Google je i do sada aktivno blokirao nepodobne sadržaje, ali nakon što su nedavne otmice i ubistva djece u Engleskoj povezane s aktivnostima njihovih izvršitelja na internetu, britanski političari su izvršili dodatni pritisak na pretraživače da iskoriste svoju ekspertizu za razvoj boljih sistema zaštite i blokiranja.

U sklopu ovog projekta Google je pripremio fond od dva miliona dolara za pomoć neovisnim softverskim kućama u razvoju sistema za prepoznavanje sakrivenih dječijih pornografskih sadržaja na internetu.

Nema više ni dilema, ni panike, ni straha

Planiram i magistrirati, jer ću nakon toga imati puno više opcija za budućnost. Istina, znajući način zapošljavanja i obrazovanja u našoj državi, bojim se da bez štele mogu završiti pet fakulteta i ne biti u mogućnosti naći posao, ali to je tek preda mnom...

Svršeni srednjoškolac Berin Bajramović je sada pred velikom odlukom: šta i kako dalje. Neki do njegovih vršnjaka i desetak dana pred objavu konkursa za upis na fakultete nemaju ideju šta da upisuju, neki čak nisu ni sasvim sigurni šta mogu raditi kada završe koji od fakulteta ili za koji posao treba završiti koju školu, neki tragaju za dodatnim informacijama o tome šta se gdje uči, a treći se nadaju da bolonjski sistem visokoškolskog obrazovanja otvara neslućene mogućnosti, jer mogu početi na jednom fakultetu, a školovanje završiti na nekom sasvim drugom.

KAKO JE OTPALA GEOGRAFIJA

Bajramović nema dileme, on ide na turizam na sarajevskom Ekonomskom fakultetu.

- Da budem iskren, prvo što sam osjetio kada je u maju zazvonilo posljednje školsko zvono, bilo je neko blago olakšanje, ali sam odmah sljedećeg dana shvatio da nisam ni blizu kraja, barem što se tiče sveukupnog obrazovanja, pa čak ni srednje škole. Jer, trebalo je učiti za maturalni, pa spremati izlaganje, pa prezentaciju, a ni maturalna večer nije bila ništa manje bitna. Dakle, za sve to se trebalo pripremati. I evo baš danas dok ovo pišem, dan nakon što sam dobio diplomu, tek osjećam to neko prvo olakšanje jer sam stvarno završio to poglavlje svog života, završio sam srednju školu! Ali... Ovo je opet tek početak.

Sada treba izabrati fakultet! Prve tri godine srednje škole sam planirao upisati Akademiju scenskih umjetnosti, jer sam u gimnaziji pohađao nastavu na smjeru *Scenske umjetnosti*, bio sam prva generacija sa tim usmjerenjem u Gimnaziji Dobrinja, mi smo jedina škola koja uopšte ima taj smjer, ali u četvrtom razredu sam se počeo premišljati da li da to upisujem ili ne, jer to i ne nudi baš neku budućnost u našoj državi, na žalost, a i primaju mali broj studenata i onda se teško upisti, možda bi mi trebala i štela... I odustao sam. Dugo sam razmišljao šta da upišem: nešto što volim, a što mi je zanimljivo za učenje, ali da to opet bude nešto od čega bi moglo biti koristi, s čim će biti posla kasnije...

I počeo sam da razmišljam o geografiji i tu-

rizmu. Provjerio sam koliko studenata primaju na Odsjek za geografiju na Prirodno-matematički fakultet, ali sam onda shvatio da je to čista geografija i da primaju mali broj studenata, pa sam se opet malo dvoumio. I na kraju je to sve sazrelo u ideju da

upišem turizam, pa sam malo tražio na internetu, koji mi je inače najviše pomogao u mojim potragama.

E, tu su počeli problemi: u BiH postoje četiri fakulteta na kojima se izučava turizam, ali su svi privatni i plaćaju se, a niko ne garantuje kvalitet i ugled tih diploma, pa je još uvijek upitno ima li smisla davati novac za te diplome. Potom sam našao fakultete u Zagrebu i Beogradu, ali me odbila daljina. Onda sam na internet strani Ekonomskog fakulteta u Sarajevu vidio da postoji odsjek za turizma i to je bilo to!

NIJE DOBRO KAD RODITELJI PRITISNU

Sada kada sam odlučio, nemam više nikakvih dilema, ni panike, ni straha. Do sada mi se nijednom nije desilo da me je strah ičega što

ima veze sa obrazovanjem, uvijek sam znao da mogu uraditi to što želim, kao što sada znam da mogu upisati fakultet, jer je to ono što stvarno želim. Na web stranici Ekonomskog fakulteta su sve potrebne informacije o školovanju, kao što je broj časova sedmično i predmeti koji su na svakom semestru. Sad je sve mnogo lakše.

U mom razredu nas je bilo 15 i siguran sam da nas oko 70 posto nismo znali šta da upišemo, ali smo znali da moramo nešto, jer s gimnazijom ne možeš nigdje i nema dalje. Na neke od mojih drugova su uticali roditelji, vodeći se idejom da djeca treba da rade isto što i oni, ali mislim da to nije dobro, pogotovo kod odabira fakulteta. U srednjoj školi to je još i prihvatljivo, ali za izbor fakulteta nije dobro i na nekima od mojih drugova već vidim nervozu i nezadovoljstvo.

Roditelji su zadovoljni mojim odabirom i podržavaju me u toj odluci i, naravno, nadaju se da ću uspjeti upisati ovaj fakultet.

I prijatelji su uvijek uz mene, pa tako i sad. Imam tri najbolja jarana, Anela, Enesara i Sadina i još od prvog puta kada sam im spomenuo svoju želju da upišem turizam, podržavali su me, kao i u drugim situacijama.

Panika me ne hvata, niti će me sigurno ikada hvatati radi ispita, bilo prijemnog ili ispita u srednjoj školi, pa i u buduću na fakultetu. Prijemni je za mene samo jedan dokument koji treba steći, stepenica koju trebam proći. Moram učiti za taj ispit, to nije upitno, ali ne brinem se i ne bojim se. Bio sam vrlo dobar učenik, ali da priznam i sam sebi: koliko sam učio i trudio se, i to je odlično.

Mislim da imam, hajmo reći, dovoljno informacija šta mogu nakon završenog Ekonomskog fakulteta i turizma, ali ne planiram stati samo na tome, planiram i magistrirati, jer ću nakon toga imati puno više opcija za budućnost. Istina, znajući način zapošljavanja i obrazovanja u našoj državi, bojim se da bez štele mogu završiti pet fakulteta i ne biti u mogućnosti naći posao, ali to je tek preda mnom. Ko zna, možda se sve to promijeni dok ja završim školovanje - završava Berin Bajramović. ●

Nas neuspjeh sekira više nego bogate

FIFA i UEFA zaista jesu napravili jako puno dobrih stvari, ali nije u redu da se nešto zove Liga prvaka, ako u njoj igraju četveroplasirani klubovi iz nekih zemalja, jer ako je Liga prvaka onda je liga prvaka i tu bi onda trebali igrati prvaci svojih zemalja

► PITAO: Zdravko Čupović
zdravko@startbih.info

1 Kako se trenutno zdravstveno osjećate i šta sada morate mijenjati u životu?

- Osjećam se dosta dobro, svaki dan sve bolje. Treba možda još malo vremena, ali to je normalno. Da se nisam dobro osjećao, vjerovatno se ne bih još ni uključio u rad. Naravno, trebao bih sada imati malo drugačiji život, a da li će biti drugačiji, teško je reći (smijeh). Čovjek se rodi sa manama i vrlinama, pa tako ga nekada i završi. Ipak, moram se malo pripaziti.

2 Prilično ste temperamentni, ali sada ćete vjerovatno morati naći neki drugi način da kontrolirate emocije?

- Morat ću pokušati mijenjati neke stvari, mada sam u posljednjih mjesec dana dosta korigovao neke stvari u odnosu na ono prije.

3 Sasvim slučajno bolničku sobu ste dijelili sa legendom Ivicom Osimom. O čemu ste najčešće razgovarali?

- Nismo dijelili, ali smo bili soba do sobe. Razgovarali smo o svemu, najviše o fudbalu, ali nisam ga htio previše opterećivati.

4 Da li Vas je iznenadila podrška Delija dok ste bili u bolnici?

- Sigurno da to prija svakome i naravno da me prijatno iznenadilo. Ako vas se neko sjeti poslije toliko godina... Ja sam ipak otišao davno, 1989., a dobijete takvu podršku u trenutku kada vam najviše treba. Također se i Zvezda kao klub interesovala i izrazila želju da pomogne na neki način koliko je u njihovu moći. Jako fin gest s njihove strane koji je meni mnogo značio.

5 Vi i Abdulah Oručić ste jedan od ponajboljih i najuspješnijih trenerskih tandema u BiH?

- Zato i jesmo zajedno. U nekim vremenima kada smo radili, imali smo iza sebe rezultate i nema razloga da se te stvari mijenjaju. Trudimo se da budemo što bolji, ali znate kako je raditi u Sarajevu. Uvijek se želi više, uvijek se želi iskorak...

6 Koja Vam je najteža utakmica koju ste vodili sa klupe i zašto?

- Jedna od najtežih se, na žalost, desila nedavno, protiv Travnika na Koševu. To je bilo desetak dana prije nego što sam otišao u bolnicu. Možda me ona baš i dokrajčila (smijeh). To je bila teška utakmica u kojoj je Sarajevo bilo favorit i morali

smo pobijediti, a dešavanja na terenu sa naše strane su bila katastrofalna. Ja sam se i poslije utakmice izviniio navijačima za predstavu koju su priredili igrači, odnosno ekipa koju sam vodio. To je bilo ispod svih kriterija, a utakmicu smo dobili više sretno nego spretno. Ali to je sastavni dio posla koji radimo.

7 Na kojim pozicijama su pojačanja trenutno najneophodnija i da li će biti novca za inostrane igrače?

- Pauza je bila jako kratka. Jako je teško dovesti kvalitetne igrače, odnosno igrače za koje smatrate da bi mogli biti prevaga i da bi mogli poboljšati kvalitet igre Sarajeva, a samim tim i rezultate. Svi igrači kao nešto čekaju, neodlučni su, sve je nešto za pet ili deset dana, a nama je vrijeme vrlo bitno. Ono što je evidentno jeste da nam pojačanja trebaju na bekovskim pozicijama. Ja imam običaj reći da niko nije pojačanje već novi igrač. Da li će neko biti pojačanje, to će tek vrijeme pokazati. Što se tiče dovođenja, to će biti domaći igrači ili eventualno iz okruženja. Mislim da je Sarajevo trenutno zauzelo kurs da se sa igračima naprave ugovori koje klub realno može ispoštovati i da nema

nekih nerealnih obećanja.

8 *Da li to znači da ćete se više oslanjati na omladinski pogon?*

- Mi već imamo u prvom timu četiri, pet igrača iz omladinskog pogona. Još će se sada priključiti igrači koje će predložiti ljudi koji vode omladinski pogon. Takva je procedura. To Upravni odbor verifikuje i mi to kao treneri prihvatimo. Sa nama će raditi, trenirati, a igrat će onoliko koliko mi procijenimo.

9 *Kako je plan za ostatak priprema?*

- U Murskoj Soboti ćemo odigrati tri utakmice - sa Mariborom, Vologogradom i klubom iz Irana koji vodi Cico Kranjčar. Vraćamo se sedmicu prije prve utakmice u Ligi Evrope.

10 *Uskoro će Vam rođendan. Šta biste smatrali najboljim poklonom?*

- Da 4. jula pobijedimo u prvoj utakmici 1. pretkola Evropa lige bez obzira da li ćemo igrati na svom terenu

ili u gostima. Sarajevo ima ulogu favorita, ali danas je fudbal takav da nema izrazitih favorita.

11 *O zajedničkoj ex Yu ligi se priča već godinama. Kakav je Vaš stav?*

- Mislim da je to nerealno. Objektivno, sve je još svježije i teško izvodivo.

Rukomet i košarka su, ipak, drugačiji sportovi. Lakše je organizovati dvoranske sportove, a i manje je navijača. Mislim da je priča o zajedničkoj fudbalskoj ligi sada samozavaravanje.

12 *Sa druge strane, neki domaći klubovi muku muče sa licencom, a Borac najavljuje da bi čak mogao i istupiti iz lige. Vjerujete li da je moguće opet novo rasulo u Premijer ligi?*

- Dosta klubova u našoj državi ima problema. Isto je i u okruženju. Nedavno sam čuo da je Mura iz Murske Sobote izbačena iz Prve slovenačke lige zbog finansijskih problema. Čak i najveći svjetski klubovi su u dugovima. Neki možda na ovaj način pokušavaju i sebe opravdati što možda nisu neke stvari i probleme ranije riješili, ali moram reći da razumijem i klubove i ljude koje ih vode. Jako je teška situacija i vrijeme i nije lako voditi klubove.

13 *Zanimljivo je da je i Vaš klub u kojem ste počeli karijeru, Radnik iz Bijeljine, trenutno u Premijer ligi. Imate li kakvog kontakta?*

- Vrlo malo. Zbog bolesti nisam imao

priliku da vodim klub u zadnjem kolu. Kada smo bili prvaci 2007., čini mi se da smo također igrali zadnju utakmicu protiv njih. Ja sam počeo u Janji, a u Radniku sam igrao kada je bio u Drugoj ligi bivše Jugoslavije. To je bilo 1978/79. godine.

14 Sarajevo je jedan od rijetkih klubova u BiH koji nema problema sa podrškom i navijačima, ali koliko je teško motivisati igrače na utakmicama bez gledalaca i na terenima koji su na ivici regularnosti?

- Moram reći da se to kod nas malo popravilo u odnosu kako je to bilo ranije. Sigurno je da svaki sportista želi da igra pred navijačima. Drugačiji je odmah i motiv i atmosfera, ozbiljnije se igra... Što se tiče Sarajeva, mi uvijek imamo podršku. Na žalost, dugo nismo ništa osvojili i navijači su s pravom nestrpljivi, nervozni i traže više. To je normalno, iako to može stvarati određene probleme nekim igračima koji možda ne mogu podnijeti taj pritisak i teret. Upravo ta utakmica sa Travnikom koju sam spomenuo je bila takva utakmica koja je bila pitanje psihološkog opterećenja, a ne kvaliteta, pošto smo mi pet dana kasnije otišli u Banjaluku i odigrali odličnu utakmicu. To je taj pritisak koji neki igrači ne mogu da podnesu. Kao što sam rekao, tereni su danas bolji, naročito u sunčanom periodu, mada je to još daleko od Evrope.

15 Vjerujete li u namještanje utakmica i sudijsku pristranost, o čemu se također često govori u domaćem fudbalu?

- Ma ne! Puno se stvari popravilo i u tom segmentu. Puno je bolje suženje. Ima, naravno, uvijek grešaka, ali one su sastavni dio igre. Ne znam koliko su one plod slučajnosti ili možda nečeg drugog, ali u odnosu na period od prije sedam, osam godina, razlika je ogromna. I nije samo suđenje popravljeno. Primijetio sam da se igra znatno korektnije. Nema nekih grubosti kakvih je bilo ranije. Ipak je malo sazrila i domaća liga u tom segmentu.

16 Da li Vas iznenađuju fenomenalni rezultati reprezentacije?

- Ne iznenađuju. Ja sam na neki način i bio involviran u reprezentaciju sa nekim skautingom u par utakmica u jesenjem dijelu prvenstva. Znam da osim kvaliteta imamo odličnu atmosferu u reprezentaciji i oko nje. U Savezu su se također neke stvari promijenile i sve dolazi na svoje mjesto. Što bi zapjevao Halid, došlo je vrijeme čuda da se dese i da odemo na Svjetsko prvenstvo.

17 Da li bi pozicija selektora nekada u budućnosti možda bila kruna Vaše trenerske, ali i fudbalske karijere ili o tome nikada niste razmišljali?

- Svakome je čast da bude selektor bilo koje selekcije svoje zemlje, mada je, naravno, A selekcija vrhunac. Ne znam trenera koji ne bi imao tu želju.

18 Vaša specijalnost je bila igra glavom. Znali su u šali reći da biste i penal glavom izvodili da ste mogli. Ko trenutno najbolje igra glavom u Evropi?

- Mogu reći da mi se jako kao igrač dopada Lewandowski koji je raznovrstan igrač i zabija golove na razne načine. Moderan i savre-

men igrač. Trenutno jedan od najboljih evropskih napadača. On je sada na vrhuncu karijere i jako je bitno gdje će dalje otići.

19 Fudbal je od prije desetak godina postao omiljena zanimacija milijardera sa istoka. Monaco je posljednji primjer. Frustrira li Vas to što možda neko ko i ne zna puno o fudbalu preko noći kupi veliki klub, slavno ime, dugu i bogatu tradiciju...?

- Pa šta da radite!? Fudbal je davno postao business. Ako kažu da je sve po zakonu države iz koje je klub, zašto zabraniti nekome, ako želi da plati nekog igrača 50 miliona eura. To je njegov rizik. To je njegov novac i zašto bi mu to bilo ko ograničavao.

20 Ali ipak, FIFA i UEFA bi trebala voditi računa o razvoju fudbala i u, uslovno rečeno, siromašnijim zemljama koje ipak imaju fudbalsku tradiciju?

- Razumijem da bi možda trebalo da ograniče takve stvari, ali evo zadnjih godina se i u Rusiji jako puno ulaže, iako se o tome puno ne govori jer tu ligu nemamo priliku često gledati.

21 Istina, njemački klupski fudbal, koji i nije baš poznat po senzacionalnim finansijskim transferima, ove je godine naprosto eksplodirao, a u finalu Lige prvaka su igrala dva njemačka predstavnika?

- Ne moraju ni Barcelona i Real uvijek dominirati. Sve ima svoj početak i kraj. Evidentno je da je Barca u nekoj silaznoj putanji i da je došlo vrijeme za određene promjene. Mislim da je čak i dogovor sa Guardiolaom krajem prošle godine bilo rezultat određene krize u Bayernu. Na kraju se ispostavilo da je Heynckes sve osvojio. Rukovodstvo Bayernsa sada vjerovatno ne bi napravilo isti potez, ali takva je bila procjena u tom trenutku i šta sad. Nijemci generalno imaju strategiju kada je riječ o plaćanju igrača. Tu Bayern ponekada iskoči sa ponekim dovođenjem. Ali kod njih se zna minimum i maksimum i odlično su organizovani i kao klubovi i kao nacija.

22 Da li je realno očekivati Sarajevo u Ligi prvaka u narednih pet

godina?

- Maloprije smo spominjali FIFA-u i UEFA-u. Oni zaista jesu napravili jako puno dobrih stvari, ali nije u redu da se to zove Liga prvaka, ako u njoj igraju četveroplasirani klubovi iz nekih zemalja. To u startu nije u redu. Ako je Liga prvaka onda je liga prvaka i tu bi onda trebali igrati prvaci svojih zemalja. Ali to je business...

23 Ali činjenica je da su tu radi o jakim klubovima...?

- Nema veze! To je Liga prvaka! U svakoj ligi neko mora ispasti, a neko mora biti prvi, zar ne? Nije pošteno da UEFA kaže da zato što je neko veliki klub, a u svojoj zemlji je ove godine bio tek treći, ide u Ligu prvaka. Onda se ona ne može tako zvati jer ovako lažemo sami sebe.

24 Dobro, ali situacija je takva kakva je i tome se moramo prilagoditi?

- Mi smo, na žalost, daleko od ulaganja kakva su u Evropi. Koliko ljudi ulažu u infrastrukturu i druge stvari nije to realno očekivati. Može se naravno desiti spletom nekih okolnosti, ali planski reći da će se nešto desiti u tom pravcu je jako teško. Veća su očekivanja u Ligi Evrope, kao kada smo prošli Genka.

25 U Heartsu niste odigrali puno utakmica, ali ste ipak u edinburškom derbiju protiv Hibs-a 26. augusta 1989. godine postigli jedini pogodak na utakmici, glavom naravno, čime ste ušli u istoriju derbija ova dva kluba. Da li je je to jedan od najdražih pogodaka?

- Jeste naravno. Oni to jako dobro pamte. To je tamo veliki derbi. Svuda se nekako više pamte dobre stvari nego ovdje kod nas. Imam, naravno, tu utakmicu na DVD-u.

26 Sanjate li nekada neke promašaje, propuštene prilike...?

- Normalno (smijeh). Imam osjećaj da se mi u ovim manjim zemljama, gdje je i manje novca, nekako više sekiramo za propuštenim prilikama nego oni koji žive u organizovanim i bogatim zemljama. Nas neuspjeh više sekira i brine nego njih. Kada je riječ o mojoj karijeri, ja sam ipak živio u nekom drugom vremenu. Igrač nije mogao ići vani prije 28. godine. Danas je to skroz drugačije.

27 Upravo ste spomenuli to nekadašnje famozno pravilo koje je onemogućavalo mlade igrače da odlaze iz zemlje. Neki to i danas zagovaraju kao način da se podigne kvalitet domaće lige?

- Nisam za to. To je ipak ograničavanje nečije slobode. Ko ima pravo da nekome zabrani odlazak bilo gdje ili da mu kaže kad i u kojoj godini? Svjestan sam ja da je odliv ljudi i pameti iz BiH veliki u svim granama, ali ne mislim

33 pitanja

da treba ograničavati ni doktore, ni inženjere, ni igrače.

28 *Kažu da Vam nije bilo lako sa vožnjom u Škotskoj i da je bilo raznih anegdota?*

- Da, bilo je i nezgodno i neprijatno (smijeh). Stalno mislite da će vas neko udariti. Znao sam u početku pratiti neki auto, pa gdje on, ide idem i ja (smijeh). U Edinburgu ima jako malo semafora, a puno kružnih tokova. Ako neiskusni uđete u kružni tok, možete se vrti-

ti ukруг danima (smijeh).

29 *Kakvih se zanimljivosti sjećate iz jugoslovenske lige?*

- Sjećam se Žarka Đurovića iz Zvezde koji je bio jako fin i pošten momak. Kada god smo putovali vani, obično bi nas odveli u centar tog grada i ostavili nam dva, tri sata za kupovinu. Šta za to malo vremena kupite, kupili ste. Naravno, po povratku u hotel smo razgovarali o tome šta je ko kupio, a dogovor je bio da Žarku kad mu dođemo u sobu, svi ka-

žemo da to više nije moderno i da to niko ne nosi. Onda je on uvijek trčao na taksi u posljednji trenutak, vraćao kupljeno... Teško mi se sada sjetiti još nečega, možda me narkoza ubila (smijeh).

30 *Koga biste voljeli trenirati od velikih nogometnih zvijezda?*

- Iako je na kraju karijere, volio bih zaista upoznati i popiti kafu sa **Raulom** koji je i veliki igrač i veliki čovjek. On je, po meni, jedna nevjerovatno pozitivna i kompletna ličnost.

31 *Kako provodite slobodno vrijeme?*

- Nemamo mi puno slobodnog vremena, jer smo stalno u nekom procesu. Uglavnom, u fudbalu sam od jutra do mraka.

32 *Kablovski sportski kanali obiluju svim mogućim sportovima. Pratite li još nešto pored fudbala?*

- Volim *snooker*, kada igraju ovi najbolji igrači. Mislim da je odlična i inteligentna igra.

33 *Na kraju Vas ipak morati pitati za poruku armiji navijača i simpatizerima?*

- Znam ja šta navijači žele i s pravom čekaju jer je puno vremena prošlo od titule za klub kao što je *Sarajevo*. Mi bi bili naj sretniji da se to desi. Učinit ćemo sve što je u našoj moći da budemo prvi. Nisu samo navijači nervozni, već i mi u klubu. Probat ćemo i da dovedemo igrače za koje mislimo da bi možda mogli da pomognu da se ispuni želja navijača. ●

IZ SVAKOG UGLA I SA SVAKE STRANE
U potrazi za istinom

ajb.tv

ALJAZEERA

Kako je Hamlet postao WALTER

Ideja je krenula iz jedne ljetne bašte 2009., iskustvo je postojalo iz pozorišta, u sve je uloženo puno entuzijazma, Ragib Karamahmedović i Samir Arapčić priznaju da bi sve teško izveli bez pomoći iz Splita, no, sve za sada - radi

Sve je krenulo od jedne uobičajene prijateljske kafe u nekoj sarajevskoj ljetnjoj bašti kada su **Ragib Karamahmedović** i **Samir Arapčić**, u tipičnoj, pomalo filozofskoj raspravi o tome šta nedostaje Sarajevu i šta bi se moglo pokrenuti i pokloniti svome gradu, došli na ideju da formiraju mačevalački klub.

VELIKA POMOĆ SPLITA

Ideja neobična, volja velika, a znanje skromno, jer je jedino kakvo-takvo iskustvo sa mačem imao Karamahmedović koji je radio scensko mačevanje i scene borbe za pozorišne izvedbe *Hamleta*.

Ipak, to za ovu dvojicu entuzijasta nije predstavljalo veliki prepreku, pa se brzo krenulo sa administrativnim i tehničkim pripremama i nabavkom opreme i već u jesen te 2009. formiran je prvi i još

uvijek jedini mačevalački klub u Bosni i Hercegovini, MK *Walter*. Po znanje se potom krenulo u Split, u kojem egzistira MK *Split* sa stogo-

dišnjom uspješnom tradicijom. - U saradnji sa prijateljima iz Hr-

KRATKA ISTORIJA

Borbe mačem kao sport postojale su još u drevnom Egiptu i od tada su praktikovane u mnogim oblicima i različitim kulturama. Borba *rapir*om je imala uglavnom vojnu ulogu, ali je bila veoma popularna i kod civila koji su je koristili za samoodbranu i duele. *Rapiri* su bili oštri cijelom svojom dužinom, ali glavno sredstvo napada je bio bod. Mačevanje *rapir*om se proširilo iz Italije u Španiju i na sjeverozapad Evrope.

Španska škola je postala komplikovana i tajanstvena vještina čije su geometrijske teorije zahtijevale mnogo vježbe sa učiteljem. Italijanski učitelji su razvili pragmatičniju školu u drugoj polovini 16. vijeka i prvoj polovini 17. vijeka uvodeći inovacije kao što je mačevanje u liniji i ispad.

U 18. vijeku *rapir* se pretvorio u jednostavnije, kraće i lakše oružje koje je u Francuskoj prikazano kao *mali mač* ili *dvorski mač*. Lakoća je stvorila složeniji i odbrambeniji stil i francuski učitelji su razvili školu koja se zasnivala na slivenim pokretima, dvostrukim odbrabama i složenim napadima. Zakopčana kožna zaštita na kraju oružja ličila je na cvijet, tako da je mali mač bio poznat kao *le fleuret* i koristio se kao sadašnji *floret*. Francuske škole *malog mača* predstavljaju osnovu za moderno mačevanje.

vatskog mačevalačkog saveza, tačnije iz MK Split Stipom Mađor-Božinovskim, Dinom Sourekom i Antom Poljakom, imali smo niz uspješnih seminara i druženja i u Sarajevu i u Splitu, gdje smo pod njihovim vodstvom savladali sve nedostatke koje smo imali. Pod nadzorom i vodstvom ove trojice izvrsnih trenera i mačevalaca, radili smo na upoznavanju pravila sportskog mačevanja, suđenju

TERMINOLOGIJA FRANCUSKA

Terminologija koja se koristi u ovom sportu je uglavnom francuska, ali se članovi vremenom ipak priviknu.

Oružje koje se koristi u mačevalačkom sportu:

Epee - mač,

Foil - floret,

Sabre - sablja,

En garde - komanda kojom se mačevalac poziva da zauzme stav za borbu,

Touché - pogodak

sportskih mečeva, vođenju sportskog treninga, upoznavanju tehnika sportskog mačevanja, pa sve do vođenja zapisnika sportskih susreta. Možemo slobodno reći da bez njih ne bi krenuo sa radom klub sportskog mačevanja u Sarajevu - prisjeća se Karamehmedović početaka.

Nepune četiri godine kasnije, ovu vještinu u Walteru trenutno usavršava tridesetak članova, od kojih je petero djece mlađe od 10 godina. Ostali su stari od 10 do 60 godina, ali je uživanje podjednako.

- Bosanci i Hercegovci su za sve talentovani, mada je talenat u osnovi individualna stvar, a vjerovatno i genetska predispozicija. Predispozicije za zavidne sportske rezultate su odlična koordinacija u prostoru i vremenu, spretnost, volja i ljubav prema mačevanju. Što se tiče rekreativnog i scenskog aspekta, dovoljna je samo volja. No, talent je samo polazna tačka. Potrebno je mnogo rada,

treninga, odricanja da bi se nešto postiglo. Kao i u svakom sportu ili bilo kojoj drugoj djelatnosti, uostalom. Nema uspjeha preko noći - poručuje Arapčić.

Treninzi se za sada odvijaju dva puta sedmično, a trenira se u dvorani Medicinske škole KŠC-a i u Zetri. Po potrebi i zainteresovanosti broj treninga će se povećavati, a mjesečna članarina se kreće u rasponu od 50 do 60 maraka.

OSNOVNI SET DO 100 DOLARA

U klubu je omogućeno rekreativno, renesansno i sportsko treniranje mačevanja.

- Za rekreativno mačevanje potrebno je da nabavite mač, rukavicu i masku i već možete raditi osnovne elementarne stvari, ali bi bilo poželjno da se nabavi i podplastron i jakna. Za sportsko mačevanje neophodna je kompletna oprema - maska, podplastron, jakna, rukavica, hlače i mač. Oprema za ovu vrstu mačevanja podložna je međunarodnim propisima, pa se u skladu s tim i mi tako ponašamo - kaže Karamehmedović.

Cijena opreme varira od proizvođača i kvaliteta. Tako se, na primjer, na internet stranica ma za grupnu prodaju neki osnovni set koji

VRSTE MAČEVANJA

Rekreativno - dođete na trening, trenirate koliko možete i želite intenzitetom koji vama odgovara.

Renesansno - radite scene borbe koje se mogu vidjeti na filmovima i u pozorištu, sa jednoručnim ili dvoručnim mačem, rapirom koji je vrsta mača za dvoboje.

Sportsko - sistem rada koji se poštuje jer se radi po pravilima FIE, Federation Internationale D'Escrime.

podrazumijeva masku, jaknu, rukavice i mač, može kupiti za između 80 i 100 dolara. Na stranicama profesionalnih proizvođača se također može kupiti oprema za treniranja u vrijednosti do 500 KM ili po standardima Međunarodne mačevalačke federacije (FIE) koja košta i do 1.000 KM.

- Električni mač sa FIE sječivom košta od 100 do 200 KM, dok vježbovni mač možete kupiti i po cijeni od 60 KM. Uz to, naravno, idu transport, carina i porez ako vam se oprema dostavlja putem pošte. To naravno podiže cijenu, bez obzira što je oprema iz EU. Na žalost, sva oprema se mora nabaviti negdje u inostranstvu - dodaje Arapčić.

Otežavajuća okolnost koja nesumnjivo sprečava brži razvoj ovoga sporta je nedostatak državne podrške, ali su u Walteru svjesni da ovaj sport u BiH nije atraktivan poput fudbala ili košarke. Osim toga, još uvijek su jedini klub u državi.

- Sve što nabavljamo i radimo sami finansiramo novcem kojeg prikupimo od članarine. Takođe, nemamo ni savez, pošto smo jedini klub, nemamo potrebu za tim. Što se tiče širenja u druge gradove, ako se ukaže volja za tim, mi smo spremni, mada oni koji se u to upuste, moraju biti svjesni da je oprema skupa i da treba dugo raditi da biste napravili jednog mačevaoca. Mi smo odlučili da krenemo u to, pa šta bude... - poručuje Karamehmedović.

S druge strane, formiranje saveza omogućilo bi bh. mačevaocima odlazak na takmičenja pod okriljem FIE, kao i na olimpijadu. Bez saveza, naime, mogu učestvovati samo na takmičenjima otvorenog tipa, a do sada su se takmičili u Splitu, Zagrebu, Beogradu i Mađarskoj.

Ipak, da bi formirali savez, potrebno je prije svega omasoviti mačevanje kao sport, nakon čega bi administrativna faza bila tek formalnost. ●

FOTO: WEB

Ima svega, samo treba doći

Zapravo svako ko se iz Zenice popne na Smetove i samo onako, već letimičnim pogledom na grad shvata kako je sretan što je pobjegao iz zeničkog zagađenja jer zimi se odozgo vide samo magla i smog, a ljeti magličasta koprena zagađenja

Sigurno na svijetu ne postoji grad koji više od Zenice treba oazu zelenila i čistog, čistog zraka, a upravo to ona ima na planini Smetovi, izletištu koje je od centra udaljeno desetak kilometara i koje obiluje prirodnim ljepotama!

A TEK NOVE GODINE: Na nadmorskoj visini od 1.024 metra, desetak kilometara od Zenice, jedinstvena vazдушna banja širom raširenih ruku dočekuje skijaše, rekreativce, planinare, sanikaše... Tamo su vrijedni ljudi, koristeći darove prirode, napravili mjesto puno zanimljivih i korisnih sadržaja, od Informativno-turističkog centra, preko sportskih terena za košarku i nogomet, terena za odbojku u pijesku, pa do ski-lifta, staza za šetnju, za brdski biciklizam, za planinarenje, konja za jahanje, mjesta za odmor, rekreaciju i za roštilj...

Oni zahtjevniji i odvažniji imaju mogućnost penjanja na adrenalinski toranj visok 15 metara, rijedak na Balkanu, ali i letjeli paraglajderom i uz stručnu pomoć, ako treba. Dakle, za svakog ponešto!

Istovremeno, prirodne ljepote i neobično lijepi pejzaži u svim godišnjim dobima, nikog ne ostavljaju ravnodušnim, pa su inspiracija za slikare i fotografe. A tek proslave Nove godine... Zapravo svako ko se iz Zenice popne na Smetove i tek onako, već letimičnim pogledom na grad shvata kako je sretan što je pobjegao iz zeničkog zagađenja... Zimi se odozgo vide

samo magla i smog, a ljeti malgičasta koprena zagađenja.

Na Smetovima se svake godine skupljaju izviđači, osnovne škole tamo odlaze na nastavu u prirodi, a članovi Kluba ekstremnih sportova SCORPIO organizuju škole, zimi skijanja, ljeti penjanja, pa posjetiocima Smetova i to stoji na raspolaganju.

U POTRAZI ZA ENCIJANOM: Na samom vrhu Smetova se nalazi i Planinarski dom Željczara u kom je moguće prenoćiti i ponešto pojesti po veoma povoljnim cijenama, a parking sa 250 mjesta govori da su svi dobrodošli.

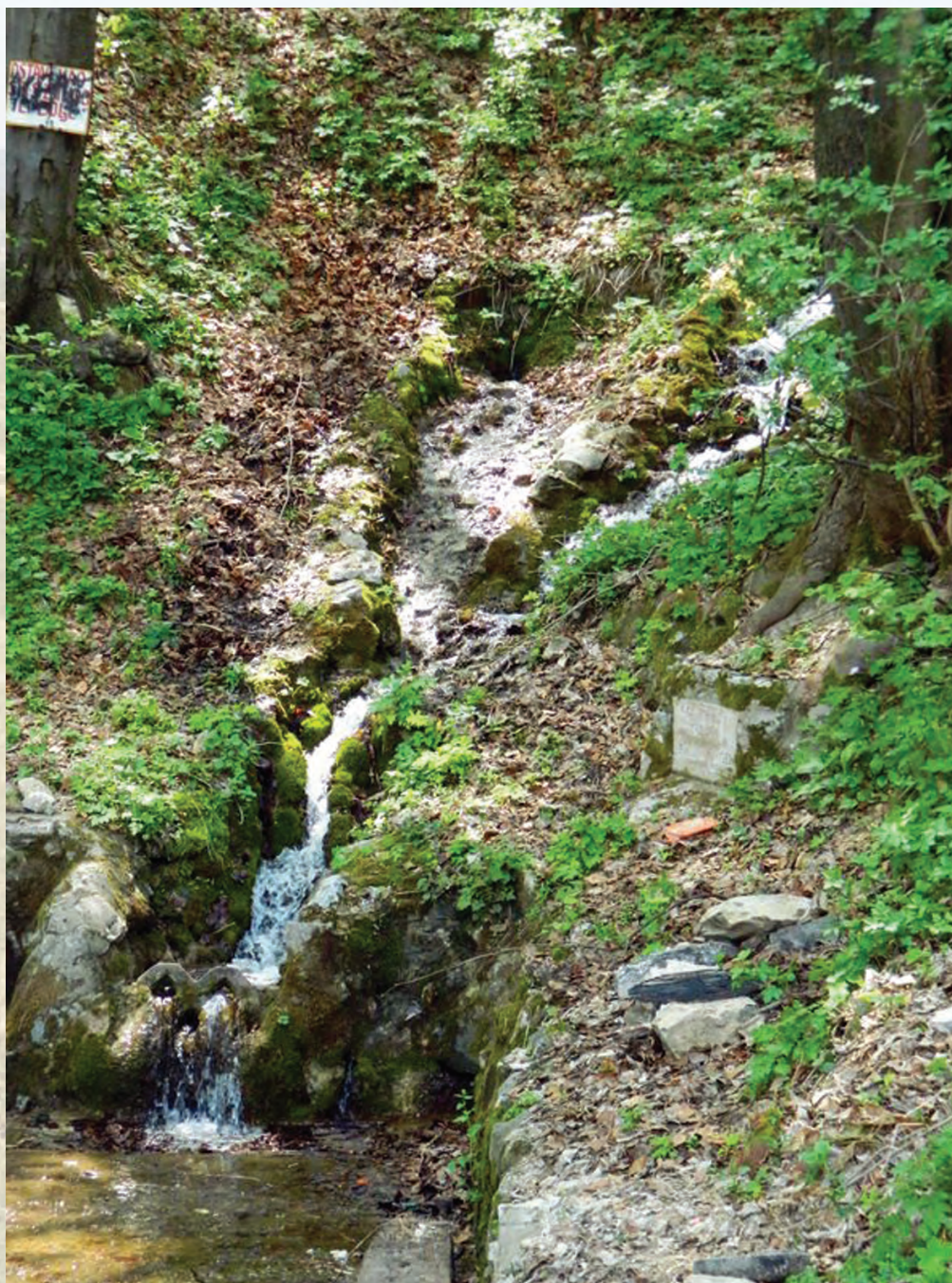
Ekološki pokret OTPOR posljednjih godina organizuje akcije *U slikaj me, divi se mojoj ljepoti, ali me nemoj brati* u kojoj učesnici i izletnici traže i slikaju najljepše endemske vrste planinskog cvijeća poznatog kao *proljetni encijan* i tako upozoravaju da BiH nema *Crvene liste* i knjige ugroženih biljnih i životinjskih vrsta u BiH kakvih ima i na Smetovima. A Smetovi su izuzetno bogati šumskim plodovima i ljekovitim biljem.

U OTPORU vjeruju da kroz Park prirode Babina mogu sačuvati Smetove, Pepelare, Lastavicu i vodozahvat Babine rijeke, koji su svi povezani na tom području.

Zeničani od 1996. godine svakog januara or-

POZITIVNA BiH

Pozitivna BiH

ganizuju manifestaciju *Pješačenjem do zdravlja* u okviru koje više stotina ljudi iz Srebrenika, Tuzle, Lukavca i Sarajeva prepješači tih desetak kilometara do Smetova, gdje sve učesnike čekaju planinarsko smetovo, črke i debeli snježni pokrivač, ručak i čaj, a ko izdrži do večeri i ako vrijeme posluži, može uživati i u noćnom sankanju i skijanju. Sve ovo dočeka i one koji dođu automobilom....

Priču o Smetovima krasi i legenda o Dobrim vodama, izvoru iz stijene usred stoljetne bukovke šume, do kojeg se dolazi pješačkom stazom preko Jovine livade.

Kažu da je ovaj izvor poseban po tome što je veoma izdašan i usred ljeta kada sve presuši, ali se gotovo svi u Zenici i okolini pribojavaju da je u posljednjih nekoliko godina zagađen, što svakako nije dio pozitivne, pa tako ni ove priče.

Kao, uostalom, ni zapušteni spomenik koji podsjeća na događanja iz Drugog svjetskog rata... ●

EDINA SELESKOVIĆ, UMJETNICA KOJA JE NJUJORK ZAMIJENILA TUZLOM

Ljubav je čudo, a svijet globalno selo

U Njujorku mogu prodati sliku, tamo sam ja biznismenka koja ima proizvod i mora osmisliti marketing i nastup na tržištu, ali ne mogu proizvesti socijalni efekat, ne mogu jednom djetetu promijeniti način na koji ono razmišlja ili mu život pomjeriti u nekom drugom pravcu, a u Bosni to mogu

Tuzlanka sa američkim državljanstvom i sjajnom karijerom Edina Selesković je nedavno Njujork zamijenila Tuzlom. Kaže da joj nedostaje stvaralačka atmosfera koju ima u tom gradu, ali da je sretnom čini to što umjetnost u BiH ima sasvim drugačiju funkciju. A valjda ona, kao jedna sa liste umjetnica Nacionalne galerije iz Vašingtona, to sigurno zna...

SKULPTURA ZA JEDAN DAN

- Prije svega, živjeti u Tuzli ne znači biti odsutan iz Njujorka i ne raditi tamo. Moj atelje u Americi radi i kada ja nisam tamo, moji radovi su izloženi u Americi i u Evropi, pripremam neke nove projekte koji će biti realizovani i u Americi i u BiH, ali fokusirana sam na umjetničke rezidencije u BiH koje realizujem u saradnji sa Ambasadom SAD u BiH. Naime, jako je dobro da naši ljudi odu u SAD i uče sve što tamo mogu da nauče, ali mnogo je veća korist da dovedemo umjetnike iz cijelog svijeta da ovdje rade sa našom djecom i mladima, širi je efekat. Važno mi je raditi ovdje, jer u Njujorku mogu prodati sliku, tamo sam ja biznismenka koja ima proizvod i mora osmisliti marketing i nastup na tržištu, ali ne mogu proizvesti socijalni efekat, ne mogu jednom djetetu promijeniti način na koji ono razmišlja ili mu život pomjeriti u nekom drugom pravcu. U Bosni to mogu. Rad u Bosni i u Njujorku je jako različit, ali dok je umjetnost u Americi investicija, ovdje ona ima sasvim drugi učinak - priča Edina Selesković i naglašava da pokušava da kroz vizuelne momente doprinese svojoj okolini gdje god da je, pa je tako dizajnirala i novu opremu za igrače i navijače košarkaške reprezentacije BiH. Jedan od njenih projekata bio je i dolazak conceptualiste Aleksandra Viscia koji je radio sa djecom i mladim ljudima iz Tuzle i na kraju napravio

skulpturu za jedan dan u čijoj izvedbi je učestvovalo više od hiljadu djece i koja je poslije prikazana u Njujorku putem direktnog linka. Sada ona sa Viscijem i još deset umjetnika iz Evrope i BiH priprema umjetnički projekat za obilježavanje stogodišnjice Sarajevskog atentata.

Seleskovićeva se u Ameriku zaputila 1991. godine na jednogodišnju razmjenu učenika, s ciljem da tamo završi četvrti razred gimnazije i sve bi bilo u redu da njena povratna avionska karta nije predviđala povratak u BiH i Tuzlu u junu 1992. godine, kada je bilo nemoguće doći u BiH, a pogotrovo u Sarajevo ili Tuzlu.

- Od svega što sam ja u tom trenutku shvatala jeste poruka mojih roditelja da ne dolazim

kući i sa 18 godina ostala sam praktično sama u Americi, bez vize, bez novca, roditelja, zdravstvenog osiguranja, bez ica. Nisam znala čak ni kako tražiti posao ili vizu, kako upisati fakultet, šta, gdje i od koga tražiti. Naime, ja sam odrasla u porodici u kojoj sam bila sasvim zaštićena i roditelji su sve završavali za mene. Dakle, u takvoj situaciji i uz kulturni šok ko-

ji čovjek doživi došavši iz Bosne u Vašington, počinje moj put kroz život koji sam prolazila kako sam najbolje znala, ali bio je samo moj, bez ikakvog uticaja bilo koga - priča Edina Selesković.

I sada kada vidi djecu tog uzrasta pita se, otkriva nam, kako je uopšte preživjela, ali je shvatila i da čovjek ne zna šta može dok ne mora.

- E u toj situaciji sam se vratila crtanju koje je bilo moj hobi ili animacija, ali nikada do tada i nešto što je izgledalo kao moja konačna budućnost i egzistencija. Ono mi je u tom trenutku u Americi bilo jedini oslonac, izvor snage i razuma. Ta umjetnost me održala u životu, morala sam nastaviti s njom i uspjela sam da se upišem na Korkoran umjetničku akademiju, jednu od deset najboljih svjetskih umjetničkih škola, koja mi je dala stipendiju. To je bio početak neke forme karijere - priča Seleskovićeva.

Kad je 1999. diplomirala, iza sebe je imala petnaestak studentskih izložbi, o njoj je bio snimljen dokumentarni film...

DVIJE EMOCIJE PUNE SRCE

- Moj rad je imao medijsku popraćenost kakvu malo koji student dobiva. U isto vrijeme sam dobila savjet da za dalji rad idem

u Njujork, jer tamo je budućnost za umjetnike. E, dolazak iz Vašingtona u Njujork je isti kulturni šok kao dolazak iz Bosne u Vašington. Sigurno ne postoji niti jedan kutak na svijetu koji nije dao barem jednog Njujorčanina, svi oni su došli da ostvare svoje nevjerovatne snove koji se ne mogu ostaviti nigdje drugo, jer tamo ne možete biti ni najgori ni najbolji, ni najljepši, ni najružniji... Sva borba, takmičenje ili konkurencija je samo sa sobom samim - priča Edina Selesković. Njujork ima kvartove u kojima djeluje 300 galerija i 600 umjetničkih ateljea i gdje svi nešto slikaju, crtaju, pišu...

- Moj cilj je bio da nađem galeriju i prodajem slike i to sam dobila, ali me kasnije u jednom restoranu jedan dizajner čuo kako pričam o nekom projektu i pitao me da li bih sarađivala s njim. Pristala sam i tri godine kasnije produciram modne revije u Brajant parku za njujoršku sedmicu mode, potom osnivam vlastitu modnu kuću, radim scenografije, kostimografije i produkt-dizajn za filmove... Sve to je put koji je uslovljen ogromnim trudom, radom i požrtvovanošću, ali i Njujorkom u kojem dobivate nevjero-

rovnatne prilike ako držite otvorene oči - priča Edina Selesković.

Iz tog ambijenta i takve karijere ona se vraća u rodnu Tuzlu!

- U Vašingtonu sam 1998. upoznala slikar Adina Hebiba i postali smo prijatelji, pa posljednjih desetak godina tridesetak posto svog vremena provodim u BiH. Prije par godina me Adin pozvao na jednu njegovu izložbu u mojoj rodnoj Tuzli i ja dođem na mjesec dana, ali tu upoznam još jednu dušu koja je veoma kreativna i koja u ovom trenutku moj život čini još kreativnijim i kompleksnijim ne-

go je bio ranije, dakle, našla sam ljubav svog života, naslijedila jednu prekrasnu porodicu i proširila je svojom bebom koja je sunce mog života. Ali, sve to ne znači da ne radim u Americi i da nemam planove van BiH, iako moram priznati da je malo komplikovanije kada ste majka. Jer, tad imate dvije emocije koje vam pune srce, umjetnost i bebu i teško je birati kojoj se posvetiti. Ali, koncentracija i kreativna energija ogromnim dijelom ide prema djetetu - priča Edina Selesković.

Ona ne želi upoređivati BiH i Ameriku na način teže ili lakše, ali kaže da je sve drugačije.

- U BiH je teško pokrenuti bilo kakav biznis, ali se može, i imate ljude koji su vrlo brzo postigli rezultate. Međutim, ovdje se umjetnost mora početi posmatrati kao biznis. Svi muzeji i gelerije to moraju shvatiti i na taj način to iskomunicirati, jer vrhunska umjetnost je biznis i moramo znati cijeniti taj rad i plasirati ga i prodati, a publika to mora naučiti. U Americi je umjetnost investicija, oni nemaju ministarstvo kulture i zbog toga tamo u vrijeme najveće ekonomske krize u umjetničkoj zajednici nije bilo straha - priča Seleskovićeva.

Osim njujorške vreve, najviše joj nedostaju kreativni razgovori kojih u Bosni skoro da nema jer se sve svodi na razgovor o ljudima i događajima, a ne o idejama.

- Sa svojim suprugom imam te kreativne razgovore i zato smo tako sretni zajedno. Zato i nije bitno gdje živimo, jer on je stanovnik svijeta, pa kada smo zajedno vrlo smo kreativni i nadopunjujemo se, a to je jedino važno. U Americi sam naučila da možemo realizovati projekte koji djeluju veći čak i od nas samih i da, ako ti se ne sviđa predstava u kojoj si, trebaš promijeniti svoju ulogu i sebe, jer ne možeš mijenjati druge. Voljela bih da Bosna i ljudi u njoj krenu u tom drugom smjeru, u smjeru ideja - zaključuje Edina Selesković. ●

DAH STARIH VREMENA PROHUJAO OD GRUDA, PREKO ŠIROKOG BRIJEGA, POSUŠJA I LJUBUŠKOG, DO RUŽIĆA

Samo to-shiba!

Osim ljubavi prema starim automobilima, svi članovi klubova koji okupljaju vlasnike starih vozila moraju imati vrlo visok stupanj tehničke i prometne kulture, jer nije dovoljno samo sjesti i voziti, objašnjavaju organizatori iz Kluba Ero

TEKST I FOTO: Mevludin Mekić mevludin@startbih.info

Asfalt već gori, a klima u oldtimeru ne radi, samo to-shiba, komentariše jedan od učesnika okupljanja vlasnika i ljubitelja oldtimera, u ovom svijetu poznatiji kao **Kre- po**, član Oldtimer kluba iz Fojnice.

SAMOTNJAK NIJE BIO SAM

A tog 15. juna u zapadnoj Hercegovini bilo je ugodnih 37 stepeni.

Pod nazivom *Cetiri grada* - Grude, Široki Brijeg, Posušje i Ljubuški - organiziran je peti Međunarodni susret starodobnih vozila u organizaciji Oldtimer kluba *Ero*, koji je na inicijativu nekolicine zaljubljenika restauratora starih motornih vozila osnovan 2009. godine i ima klupske podružnice u ove četiri općine. Zasluge za ovo prelijepo okupljanje pripadaju vrijednim domaćinima **Nedjeljku Mikuliću, Juri Zeliću, Draganu Mariću i Branku Milčeviću**, članovima *Ere* koji su se pobrinuli da se učesnici skupa što ugodnije osjećaju.

- Svi članovi ovakvih klubova, uz ljubav prema starim vozilima, moraju imati vrlo visok stupanj tehničke i prometne kulture, jer nije dovoljno samo sjesti i voziti - objašnjava nam na samom početku jedan od organizatora ovog skupa.

Učesnici koji dolaze iz udaljenih gradova po-

čeli su se okupljati već dan ranije u restoranu *Most* u Ljubuškom, da bi mogli pripremiti svoje ljubimce za događaj koji predstoji, ali i, mnogo više, da bi se družili i razmijenili mišljenja o svojim vozilima, naravno uz *ovale, bokale i razne salate*. Tu su ekipe iz Fojnice, Splita, Makarske, Solina, Banje Luke... i nezaobilazni *šibicari* iz Sarajeva, kako ih odmilja zovu ostali učesnici skupa.

Ugodna atmosfera se nastavlja do kasno u noć bez ijedne riječi o politici i o ženama, na me-

niju su samo ljubimci i vlasnici. Za ne povjerovati!

Jutarnja kafa sa pomiješanim mirisima lipe i bagrema u bašti *Mosta* nas je toliko opustila da smo na tren zaboravili zašto smo tu, ali nas u stvarnost vraća zvuk motora vozila koji počinju pristizati u grupama i pojedinačno.

Dolazi i **Božo Kokan** alias **Vuk Samotnjak** iz Solina. Božo ovaj put nije *samotnjak* jer je poveo i unuka, a stiže i ostatak naše ekipe iz Sarajeva - **Nermin, Edis, Glumac** i, naravno,

Coge, majstor za sve i svašta. Sve je spremno za start, tu je i *safety car*, BIHAMK, a bogami i policija.

Okupilo se 60 *starodobnih* vozila od kojih je najstariji *Oldsmobil* iz 1929., poznatiji kao *Alkaponac*, vlasništvo **Senada Huseinija** iz sарајevskog kluba *Rio*, koji je, inače, jedan od najvećih kolekcionara oldtimera u našoj državi.

ĐANI JE OGLADNIJA, VRIME JE POĆ'

Oldtimeri su spremni za još jednu akciju. Uzdahe ljubitelja *starodobnih* vozila koji su se okupili ispred *Mosta* izmamili su brojni modeli koji se samo u ovakvim prilikama mogu vidjeti na cesti.

Prva stanica na kojoj se zaustavljamo je u Grudama gdje se pravi kratka pauza da bi se vozači osvježili, ali i da bi se omogućilo okupljenim građanima da uživaju u ljepoti ovih vremenih četverotočkaša.

Nastavljamo dalje u neklimiziranom automobilu, koji je podugo stajao na vrelom hercegovačkom suncu. Postaje opasno vruće, pa koristimo svaku priliku da se rashladimo kada bi se kolona nakratko zaustavljala. Duž cijelog puta kroz ovaj dio Hercegovine mnoštvo ljudi izlazi iz svojih debelih hladovina da bi pozdravilo učesnike ove kolone i ponudilo neko usputno osvježanje, kojeg nikad dosta.

Stižemo u Široki Brijeg gdje nas dočekuje veća

grupa građana kojima je najavljen naš dolazak, *naoružana* fotoaparatom da bi se fotografisali sa učesnicima i njihovim ljubimcima koji oduševljavaju sve prisutne. **Dani Babić**, član *Oldtajmer kluba Sveti Jure* iz Makarske, daje nam do znanja da je *ogladnija* i da bi se moglo šta i *poist*, što je znak da je vrijeme da se krene.

Oni koji ga bolje poznaju kažu da je nezgodan kad ogladni i da sam može *pojist* jagnje. Organizatori su se, ipak ne samo zbog njega, pobrinuli da se nešto i putem prezagori, računajući da će ova vožnja trajati malo duže.

Valja nam poći dalje da bi i drugi Hercegovci mogli uživati u ovom defileu *staraca* koji nastavlja kretanje dugo sedamdesetak kilometara.

Nakon što smo se svi okupili u glavnoj gradskoj ulici i znatiželjnim građanima Posušja odgovorili na pitanja o karakteristikama svih tih sjajnih, brižljivo dotjeranih automobila, koji nekim čudom još i voze iako su uglavnom i stariji od svojih vozača, kolona se zaputila u pravcu seoskog gazdinstva *Marića gaj* u Ružićima. Tu nas je čekala bogata trpeza i osvježanje za učesnike, a nakon toga dodjela nagrada i zahvalnica uz muziku i druženje do kasno u noć.

Na kraju treba istaći neopisivo drugarstvo ovih istinskih ljubitelja starih automobila koje do izražaja naročito dolazi na ovakvim povremenim međunarodnim okupljanjima, gdje su svi - pobjednici.

Nešto se ipak mora izdvojiti: najstariji učesnici ovog skupa su bili članovi *Ere*, bračni par **Ke-lava**, sa *Mercedesom* MB SL 500, a najstariji auto je bio Huseinijev *Oldsmobil*. ●

TEKST I FOTO: **Dragan Bošnjak** dragan@startbih.info

Od 14. do 16. juna u Istočnom Sarajevu bilo je prilično bučno, ali i zabavno. Razlog tome bio je *Međunarodni moto skup* koji su već sedmi put organizirali članovi Moto-kluba *Il Paradiso* iz Istočnog Sarajeva.

BIZNISMENI ISPOD BIKERSKIG OUTFITA

Tokom trodnevne manifestacije na terenima sportskog centra *Slavija* u Lukavici okupilo se više od 1.100 motora i oko 3.000 *bikera* i ljubitelja moćnih mašina na dva točka iz 120 moto-klubova iz BiH, Srbije, Crne Gore, Bugarske, Slovenije, Rumunije, Rusije...

Zbog toga su i svi hotelski i smještajni kapaciteti u Istočnom Sarajevu bili popunjeni, a dobar dio učesnika moto-skupa, koji nisu na vrijeme rezervirali sobe, smjestio se u kampu koji je bio postavljen na dijelu sportskog centra *Slavija*.

Sam moto skup bio je organiziran skoro bez greške, prije svega zahvaljujući velikom entuzijazmu i zalaganju, ali i dugogodišnjem iskustvu članova moto-kluba *Il Paradiso*. Jer, osim što im je ovo bio već sedmi put da organizira-

Iskustvo trel motor i za d

Tokom tri dana druženja oko 3.000 bikera koji su došli na više od 1.100 motora, popili 200 buradi i nebrojeno limenki piva, a za samo jedno popodne potrošili i 1.500 porcija srnećeg gulaša...

ju okupljanje motorista na domaćem terenu, i sami su bili redovni na bezbroj ovakvih skupova širom Europe, tako da dobro znaju kako sve to hoda.

Prvi motoristi u Lukavicu su počeli stizati već u petak, 14. juna u prijedpodnevnim satima. Nakon re-

gistracije na moto skupu, većina ih je iskoristila slobodno vrijeme da se provozaju kroz Sarajevo, da posjete Baščaršiju i smire nezaoobilazne ćevape, a priličan broj motorista primijećen je i na Vrelu Bosne i okolnim olimpijskim planinama.

Kako su mnogi od njih, kada skinu auten-

, CRNE GORE, BUGARSKJE, SLOVENIJE, RUMUNIJE, RUSIJE...

e ba i za ernek

tični *bikerski outfit*, poslovni ljudi sa ostvarenim karijerama i veoma malo slobodnog vremena, oni koriste, kažu, svako ovakvo okupljanje da što više vide i da se jednostavno opuste. Zato nije bio iznenađujući veliki broj ozbiljnih ljudi, onih starijih od četrdeset godina.

Naravno, svake godine *bikerska* zajednica dobija nove i mlade članove, ali ipak kao i za vožnju motora, tako i za dobar dernek treba iskustvo, kažu nam neki od *bikera* iz Srbije. Njihovo mišljenje dijeli i ekipa iz Slovenije, koja je već treću godinu zaredom na ovim susretima.

Svi oni izbjegavaju da se predstave jer, kažu, imena ne znače ništa ako ljudi koji ih nose nisu dobri. Kao primjer za ovu tvrdnju navode i dobre prijatelje koje su stekli kroz godine provedene na dva točka i na brojnim susretima motorista, o čijim životima mimo motora ne znaju ništa. Sretnu se nekoliko puta godišnje, dobro se zabave i to je sasvim dovoljno.

A što se zabave tiče, na susretima motorista bar toga nikada ne nedostaje. Kako nam je rekao jedan od organizatora skupa Bobo Mičić, tokom tri dana popijeno je 200 buradi piva, a broj popijenih limenki piva nije želio ni nagađati. Pored toga, za samo jedno popodne potrošeno je i 1.500 porcija srnećeg gulaša.

Uz dobre mašine, brzu vožnju i litre piva, ali samo nakon vožnje, kako naglašavaju organizatori susreta, neizostavno ide i žestoki *rock'roll*.

KRIZU OSJEĆAJU I MOTORISTI

Ove godine za dobru zabavu pobrinulo se nekoliko domaćih bendova, a zvijezde glavnog dešavanja bili su *Ortodox Celts* i već vremenom ali i legendarna rock grupa *Riblja čorba*. Na koncertu ove dvije grupe bilo je, po procjenama organizatora, više od 10.000 ljudi.

Ipak, najvažnije je da je cijeli događaj prošao bez ijednog incidenta, jer i pored agresivnog izgleda, kažu, većina *bikera* ipak su *dobre duše*.

Ovu tvrdnju zaista i potvrđuje i primjer članova kluba *Il Paradiso* koji već godinama doniraju novac obiteljima svojih stradalih kolega, ali isto tako i onim članovima kojima treba, na primjer, popravka motora a za to nemaju sredstava.

Između vožnji po okolini, dobrog derneka i odmora od svega, *bikeri* su organizirali i natjecanje u *tradicionalnim* motorističkim igrama, bacanju stražnje motociklističke gume u dalj i natezanja konopca. Obično se, kažu organizatori, održavalo i natjecanje u ispijanju piva, ali ove godine su se svi učesnici jednostavno pokazali izvrsnim u ovoj disciplini, tako da nije bilo moguće proglasiti pobjednika.

Organizacija jedne ovakve manifestacije ne samo da je logistički zahtjevnija, već traži i znatna novčana sredstva. Ipak, iako vlada ekonomska kriza, *Il Paradiso* je i ove godine imao pomoć sponzora.

Obzirom da se njihova manifestacija već nekoli-

UŽIVA KAO I PRVOG DANA

Na motorijadi je, sa svojim ponosom *Hondom Shadow*, bio i Vahid Hujić iz Moto-kluba *Kondor* iz Hadžića, koji se *na motor navukao*, kaže, još u bivšoj JNA gdje je početkom sedamdesetih bio u Vojnoj policiji.

Koliko je kilometara prošao niti sam ne zna, ali

i dalje u vožnji uživa kao i prvog dana.

Već nekoliko godina, sa kolegama iz svog kluba, redovito dolazi i na motorijadu u Istočnom Sarajevu zbog odlične zabave i prijatelja koje tu sreće, ali i zbog toga što je blizu.

ko godina nalazi u zvaničnoj turističkoj ponudi Istočnog Sarajeva, ove godine su ih *pogurale* i dvije općine tog grada, a jedan dio novca za pokrivanje svih troškova namaknut je i prodajom ulaznica.

- *Prijašnjih godina bilo je lakše sve ovo organizirati, prije svega jer je bilo više para. Iako smo zadovoljni brojem naših prijatelja koji su se odazvali pozivu za učešće, moram spomenuti i da ima dosta njih koji nisu uspjeli doći isključivo zbog nedostatka sredstava. Nekima smo i mi pomogli koliko smo mogli, ali danas je sve tako skupo. Pogotovo kada se radi o motorima i svemu onome što ide uz njih* - kaže Mičić i dodaje da su i ovaj put na moto susret pustili i one koji su jednostavno rekli da nemaju para.

A što se tiče mašina koje su ponosni vlasnici dovezli na ovo okupljanje, bilo je tu svega - od motocikala kućne izrade, pa do mašina vrijednih i po nekoliko desetina hiljada maraka.

Sedma po redu motorijada tek je završena, a već se planira naredna, za koju u moto klubu *Il Paradiso* kažu da planiraju da bude i bolja i veća od prethodnih, jer tako i mora biti, obzirom da je ovo godišnje okupljanje *žestokih* momaka, djevojaka i njihovih ljubimaca na dva točka već postalo svojevrsni brend ovog dijela Bosne i Hercegovine. ●

Svaki dan 1 h najboljeg informativnog programa
Dnevnik TV1 od 19:00 h - 20:00 h

www.tv1.ba

Prekrajanje uništi kostim,

Razlika između mode i kostimografije je u tome što je kostim u funkciji priče, teksta i književnosti kao same umjetnosti, on je svestremen, a moda je nešto što je danas, što je trend i prolazno ● Najsretnije momente doživljavam u Studiju lutkarstva, jer tamo sa minimalno sredstava pravimo čuda, kao što su lutke od gaze koje su pravljene iz čiste ljubavi

PIŠE: Zdravko Čupović zdravko@startbih.info

Kostim predstavlja jedan od najznačajnijih elemenata likovnosti predstave, a vrsni majstori ove profesije, poput slavne hrvatske kostimografije Ljubice Wagner, vole reći da je *kostim potpun tek kada je oživljen na glumčevom tijelu* uz konstataciju da isti kostim na dva različita glumca djeluje posve različito.

KOSTIM JE SVEVREMEN

Adisa Vatreš po godinama spada u grupu mladih bh. kostimografa, ali iza sebe već ima dvadesetak realizovanih projekata, što je izuzetan uspjeh imajući na umu skromnost i veličinu domaće produkcije. Ona je završila *produkt dizajn* sa sarajevskoj Likovnoj akademiji, ali nam kaže da u BiH ne postoji mentor isključivo za kostimografiju.

- I kao kostimograf i kao modni dizajner trebaš biti informisan o trendovima i današnjoj estetici. Razlika između mode i kostimografije je u tome što je kostim u funkciji priče, teksta i književnosti kao same umjetnosti. Modni dizajn je u funkciji koncepta koji odabere sam dizajner, odnosno u funkciji odjeće i čovjeka koji ga nosi. Kostim je svestremen, a moda je nešto što je danas, što je trend i prolazno - pojašnjava Adisa Vatreš.

Ljubav prema kostimu kod nje se rodila angažmanom u *Studiju lutkarstva* i prvoj urađenoj predstavi *Hranjiva priča*.

LEGENDE

Adisa Vatreš kaže da je o teatru najviše naučila od Dubravke Zrnčić Kulenović, a kao *žive legende* ovoga posla u BiH navodi Vanju Popović i Sanju Džeba, koje iznimno poštuje, kao i Amelu Vilić koja je iza sebe ostavila mnoge čarobne kostime.

Adisa Vatreš sa kolegicama Naidom Begović i Neirom Sinanbašić čini grupu *She:You* koja je član Udruženja kostimografa i modnih djelatnika *Modiko*.

Nakon toga je uslijedila saradnja sa SAR-TR-om i *Kamernim teatrom 55*, gdje je nedavno radila kostime za predstavu *Koncert ptica* reditelja Aleša Kurta.

- Sve kreće od teksta kojeg pročitam i dam neku svoju viziju estetike. Unutar teksta već budu definisane određene stvari, odnosno smjernice. Ostalo je stvar mašte. U kostimografiji je najvažnije da je tačna i da je u funkciji onoga što piše u tekstu i lika koji ga nosi - kaže Adisa Vatreš.

Zato je kostimograf jedna od prvih osoba koja ima sastanak sa režiserom da bi se ustanovio koncept i smjer u kojem se *istražuje*. Pored zavidnog teatarskog iskustva, Adisa Vatreš je sa Kurtom sarađivala i na TV seriji čije će emitovanje brzo početi na Federalnoj TV, kao i sa Jasminom Durakovićem na filmu *Put kestena*, koji će uskoro imati premijeru u kinima.

- Moram priznati da nisam imala iskustvo sa epohama, ali film je zahtijevao prolazak kroz nekoliko istorijskih perioda, od osmanskog do danas. Kada radite takve stvari, prva adresa kojoj se obratite za savjet su istoričari umjetnosti i, naravno, internet. Međutim, ako

nemate budžet da se kostimi prave iznova, onda koristite pozorišne funduse koje uklapate u priču - otkriva ova mlada dizajnerka.

A nedostatak sredstava je, čini se, više pravilo nego izuzetak, pa je *reciklaža kostima* nešto na šta su domaći kostimografi često primorani.

RECIKLAŽA

- Nakon što se predstava skine sa repertoara, kostimi većinom završe u fundusima pozorišta, gdje čekaju priliku da ponovo ožive, kao što se desilo i u ovom filmu koji sam spomenula. Svaka produkcija više voli da iskoristi nešto gotovo nego da pravi novo. To prekrajanje, na žalost, uništava taj kostim, ali on ujedno počinje živjeti neki novi život, što i nije loša stvar. To je, generalno, princip rada i ušteda - kaže Adisa Vatreš.

U takvim okolnostima kostimograf mora biti vrlo kreativan i domišljat.

- Za *Koncert ptica* sam za minimalan iznos napravila šest kostima koji su vrlo promišljeni, imaju više funkcija, više konteksta, gradnju i razgradnju. Takvi kostimi i glumcu jako pomažu u građenju njegovog lika - ilustruje naša sagovornica.

Prosječna izrada kostima od ideje do realizacije traje oko dva mjeseca, a *najodgovornijim* dosadašnjim poslom Adisa Vatreš smatra upravo *Koncert ptica* gdje je osim kostimografije radila i scenografiju sa vrlo skromnim budžetom.

Uprkos brojnim problemima koji generalno prate umjetnost u BiH, Adisa Vatreš odiše ogromnim entuzijazmom i ljubavlju prema svom poslu, a sve studente Likovne akademije koji misle da su nadareni za ovaj posao savjetuje da se povežu sa kolegama na Akademiji scenskih umjetnosti zbog obostranog interesa.

Glavni grad BiH trenutno ima dvadesetak kostimografa, mada, ističe naša sagovornica, postoji veliki interes i zanimanje za ovaj poziv.

Međutim, osim toga što ne postoji adekvatan mentor, mladim kostimografima je, kaže naša sagovornica, jako teško naći svoje mjesto u maloj domaćoj produk-

n, ali mu i daje novi život

ciji. Čak i oni kojima to pođe za rukom susreću sa poznatim *boljkama*.

- Od kostimografije bi se moglo živjeti, kada bi isplate bile redovne. Ima, naravno, produkcija koje ispoštuju ugovor i plate na vrijeme, ali ima i onih koje jako kasne sa plaćanjem, iako se radi o minimalnim honorarima, bez obzira da li se radi o teatru, filmu ili televiziji - kaže Adisa Vatreš.

U iščekivanju nekih boljih vremena, nju najviše ispunjava rad sa najmlađim, za kojeg je motiv prevashodno ogromna ljubav.

- Najsretnije momente doživljam u *Studiju lutkarstva*, jer tamo sa minimalno sredstava pravimo čuda, kao što su lutke od gaze i slično. Pošto su pravljene iz čiste ljubavi, one zbog toga dobijaju neki poseban duh. Iako znam da to zvuči malo patetično, ipak je to tako. U predstavama *Studija lutkarstva* je skoro sve reciklirano - priznaje Adisa Vatreš.

PRVI DANI LJETNOG PRELAZNOG PERIODA U BH. FUDBALU NISU DONIJELI PUNO IZNENAĐENJA

Još kalkulišu i

Nešto više od mjesec dana trajat će još prelazni period u BiH, pa upućeni očekuju da će biti još zvučnih transfera poput odlaska Emira Hadžića iz Sarajeva ● U Evropi prelazni period počinje 1. jula, pa su priče o prelascima Džeke, Begovića ili Pjanića ipak samo priče

Prema odluci Nogometnog/Fudbalskog saveza Bosne i Hercegovine, ljetni prelazni period počeo je 10. juna i trajat će do 2. augusta. Iako se najzvučniji transferi često dešavaju pred sam kraj prelaznog roka, živo je bilo već u prve dvije sedmice.

JOVIĆ U BORCU

Najpoznatiji potpis do sada je onaj **Dragana Jovića**, nekadašnjeg trenera *Zrinjskog* i *Sarajeva*, koji će u narednih godinu dana voditi banjalučki *Borac*. Bivšeg prvaka BiH iz sezone 2010/11. već je napustilo pet igrača - **Mladen Zeljković** (otišao u *Željezničar*), **Admir Raščić** (Hong Kong), **Nemanja Bilbija** (*Vojvodina*) i **Vedran Kantar** (*Zrinjski*), dok je posljednji ispisnicu zatražio **Dalibor Teinović**. Ovaj igrački odliv iz *Borca* možda još nije definitivn, jer je još uvijek nepoznata situacija oko odličnog golmana **Asmira Avdukića**.

Nekadašnji golman *Rudara* iz *Kaknja* i mostarskog *Zrinjskog* **Adnan Hadžić** novi je član prvaka *Željezničara*, a dvogodišnji ugovor sa šampionom je potpisao i defanzivac **Asim Škaljić**. Na probi je i **Anel Alibašić** iz kalesijske *Bosne*. Plave je napustio **Jadranko Bogičević**, koji će od naredne sezone nositi dres izraelskog *Ironi Nir Ramat Hasharona*.

FK *Sarajevo* su do sada pojačali U-21 reprezentativac BiH **Gojko Cimirot** i napadač **Mahir Karić**, koji je u dosadašnjoj karijeri nastupao za *Čelik*, *Rudar Kakanj*, *Gošk* i *Olimpic*. Prvo novo ime je bio Crnogorac **Marko Radulović**, koji je prošle sezone bio kapiten OFK *Petrovac*. Boje tima sa *Koševa* u sljedećoj sezoni neće braniti **Sedin Torlak**, a klub je sporazumno raskinuo ugovore sa **Fadilom Čizmićem**, **Ivanom Matoševićem**, **Denisom Čomorom** i **Nemanjom Mijuškovićem**, dok ugovor sa **Nemanjom Zlatkovićem** nije produžen. Ipak, nesumnjivo najveći gubitak *Sarajeva* je odlazak prvog strijelca *BHT Premijer lige* **Emira Hadžića**.

Direktor zeničkog *Čelika* **Alija Porča** za sada kratko kaže će se pojačanja u klub dovesti ciljano, da najbolji igrači **Jasmin Mešanović** i **Saša Kajkut** imaju dosta ponuda, a da je **Stefan Maletić** već otišao u Njemačku.

Trener FK *Slavija* iz Istočnog Sarajeva **Milomir Šešlija** sljedeće sezone neće moći da računati na **Dejana Raševića** i golmana **Ratka Dujkovića**, a očekuje se odlazak **Jovana Svitlice** i **Zorana Kokota** kome je istekao ugovor.

U odnosu na prošlu, *Zrinjski* u novu sezonu

ulazi jači za pomenutog golmana **Dujkovića**, potom za bivšeg igrača *Čelika* **Zorana Brkovića**, napadača **Nebojšu Popovića** iz *Travnika* i njegovog saigrača **Denija Simeunovića**,

te veznjake **Vedrana Kantara** iz *Borca* i **Srđana Savića** iz *Zvijezde*.

Redove *Širokog Brijega* su napustili **Damir Zlo-mislić** i **Mateo Bertoša**, koji će karijeru nastaviti

klubovi i igrači

u Hrvatskoj, tačnije u *Rijeci*. Napad *Veleža* u novoj sezoni predvodit će **Sabahudin Jusufbašić**, koji je u prošloj sezoni nosio dres *Goška*. Nakon ostavke **Nermina Bašića**, *Travnik* će u narednoj sezoni sa klupe voditi **Edin Prljača**. Sarajevskog premijerligaša *Olimpic* napustio je **Pero Ivetić**, a **Se-**

nad Husić je napustio *Zvijezdu* iz Gradačca i potpisao ugovor s mađarskim prvoligašem *DVTK*.

BEGOVIĆA TRAŽI GORNJA POLOVINA

Ljetni prelazni rok u Evropi počinje 1. jula i traje do posljednjeg dana augusta, tako da se bombastične

najave i transferi tek očekuju. Uprkos brojnim spekulacijama i medijskim *selidbama*, jedan od najboljih evropskih napadača **Edin Džeko**, kako sada stvari stoje, najvjerovatnije će ostati *građanin*, jer je to navodno želja novog trenera **Manuela Pellegrinija**. Uz Džeku je na Ostrvu vruća tema i golman **Stokea Asmir**

Begović, kojeg traži pola Lige i to gornja polovina, ali još uvijek se ne zna da li će on mijenjati sredinu. U žiži javnosti je i **Miralem Pjanić** o čijem se eventualnom odlasku iz *Rome*, za koju je ugovorom vezan još dvije godine, često govori posljednjih sedmica. Posljednji u nizu zainteresovanih su, navodno, moćna *Barcelona* i *Borussija Dortmund*, dok neki mediji nagovještavaju selidbu u *Inter*.

Za **Senada Lulića** se interesuju *Juventus* i *Bayern*, a u svojim redovima ga želi i ruski *Zenit*.

Ruski *Anži* iz Mahačkale najavio je da ne želi otkupiti ugovor kapitena bh. reprezentacije **Emira Spahića**, a *Sevilla* ga, navodno, želi prodati. Turski nogometni prvoligaš *Kardemir Karabükspor* se zahvalio na dosadašnjoj saradnji i raskinuo ugovor sa petoricom fudbalera, među kojima je i naš nekadašnji reprezentativac **Sanel Jahić**.

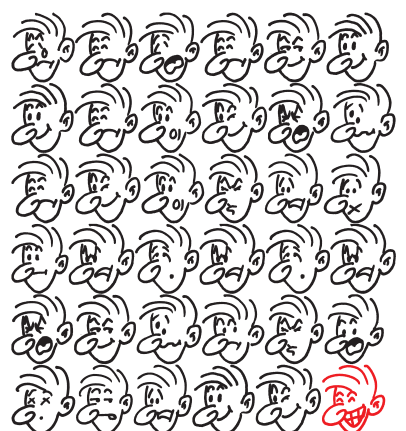
Sejad Salihović je za njemačke medije potvrdio da će i u narednoj sezoni nositi dres *Hoffenheima*, a ugovor sa *CSKA* je produžio i **Elvir Rahimić**.

Nedavno je objavljena vijest da *Sevilla* planira poslati na posudbu bh. reprezentativca **Miroslava Stevanovića** koji, opet navodno, nije zadovoljan minutažom, dok javnost i mediji nisu zadovoljni visinom transfera, tačnije smatraju da je 750.000, za koliko je stigao iz *Vojvodine*, bilo previše.

(pripremio: z. č.)

MAS MEDIA **super OGLASI**
Najtraženiji BH oglašni bazar

BESPLATNI MALI OGLASI

033 212 160, 032 245 346

SMS OGLASI: 091 110 500 (1 objava), 091 210 501 (4 objave)

REKLAMNI OGLASI: 033 444 354

www.superoglasi.ba

LESLEY HAZLETON, AGNOSTIK U BORBI ZA EKUMENIZAM, OBJAVILA PRIČU O MUHAMMEDU

I u Kur'anu se tri puta

Bilo je i nešto negativnih kritika koje su došle od dogmatički nastrojenih ateista sa jedne i fundamentalističkih muslimana sa druge strane, ali ni to nije uzrokovalo neka loša osjećanja, nego samo neke fascinantne dijaloge

RAZGOVARAO: Amir Telibećirović

Ja sam polaznica škole za pilote i jevrejski agnostik koji je na neki način zaljubljen u poslanika Muhammeda, jedan je od više načina na koje samu sebe definiše zapažena britansko-američka književnica i psihologinja Lesley Hazleton.

ŽIVAHNO PREPLITANJE RELIGIJE I POLITIKE

Ona je rođena u Engleskoj 1945., a odrastala je u Izraelu i Americi. Danas živi u Seattlu gdje piše, objavljuje i usput pohađa školu za pilote. Osim po brojnim književnim nagradama, od kojih je možda najznačajnija ona iz redakcije *New York Timesa*, Hazletonova je zapažena i kao univerzitetski i klupski predavač političkih, religij-

Ke koje vrste reakcije na Vašu knjigu o poslaniku Muhammedu su dominantne među čitalaštvom i kritičarima?

- Reakcije na *Prvog muslimana* su odlične. Za nemuslimane, ova knjiga je bila korisna za oslobađanje od nekih stereotipa i otvorila im je pogled na socijalno-pravne korijene islama. U međuvremenu, veliki broj muslimanskih čitalaca izrazilo je svoje pozitivne osjećaje prema knjizi. Kažu da im je pomogla da sagledaju poslanika Muhammeda sa još dubljim razumijevanjem njegove ličnosti. Naravno, bilo je i nešto negativnih kritika. One su došle od dogmatički nastrojenih ateista sa jedne i fundamentalističkih muslimana sa druge strane. Ali ni to nije uzrokovalo neka loša osjećanja, nego samo neke fascinantne dijaloge.

U BOSNI NEMA IZDAVAČA

U naslovu knjige se kaže *Prvi musliman*. Koliko ste se koristili vjerovanjem da su, u monoteističkom smislu, postojali muslimani i prije njega, zbog značenja same riječi *musliman* koje glasi *onaj ko se povinuje božijoj volji*?

- Za Muhammeda se tri puta u Kur'anu kaže da je bio *prvi musliman*, tako da sam od početka pripreme za rad na knjizi znala da će to biti naslov, bez obzira na tradicijsko vjerovanje koje govori da je prvi bio *Abraham*, odnosno *Adam*, kako također mnogi vjeruju. Najprije, to je naprosto dobar naslov, pogotovo za nemuslimane među čitalačkom publikom. Zatim, za vjernike ovo je znak da se ne radi o teološkim propovijedima, nego o historijskom i kulturološkom osvrtu.

SLUČAJNI TEOLOG

Lesley Hazleton sebe naziva *Accidental Theologist*, slučajni teolog, zato što nije namjerava da se bavi ovakvom tematikom u životu, nego je to ispalo na neki način spontano i slučajno.

Osim knjige *Prvi musliman - Priča o Muhammedu*, objavila je više publikacija na temu hrišćanstva, judaizma, islama, ateizma, agnosticizma, božijih poslanika i kulturnih pozadina uzroka sukoba na Bliskom istoku.

Kroz sve to na suptilan način izučava politiku kao neodvojivi pojam nesporazuma među pripadnicima različitih vjerovanja, od antičkih do modernih vremena.

skih, socijalnih, naučnih i historijskih lekcija. Svoja predavanja ponekad drži u maniru *stand-up* komičara, obrađujući ozbiljne teme na zabavan način. Nedavno je skrenula posebnu pažnju na sebe knjigom *Prvi musliman - Priča o Muhammedu*, koja donekle novinarsko-istraživačkim stilom govori o poslaniku Muhammedu na jednostavan način, bez mistifikacije, sa prikazom njegovih posve ljudskih osobina.

To djelo izbacilo je Lesley Hazleton u vrh traženih književnika-dokumentarista od Bliskog istoka do zapadne Evrope, gostovala je u brojnim TV emisijama od CNN-a, preko BBC-ja do *Al Jazeera*.

Materijal za knjigu je prikupljala dok je živjela u Jerusalemu, a za Start BiH pojašnjava značaj njenog truda u brisanju predrasuda između onoga što se danas kolokvijalno naziva *Zapad* i onoga što se nejasno naziva *Bliski istok*.

Osim što ste neko vrijeme živjeli u Jerusalemu, kako ste se zainteresovali za svjetske religije, posebno islam?

- Bliski istok je mjesto gdje se religija i politika tako živahno prepliću. Kao agnostik i bivša psihologinja, koja je izvještavala iz Jerusalema trinaest godina, nisam mogla da ne budem fascinirana takvom pojavom.

kaže Prvi musliman

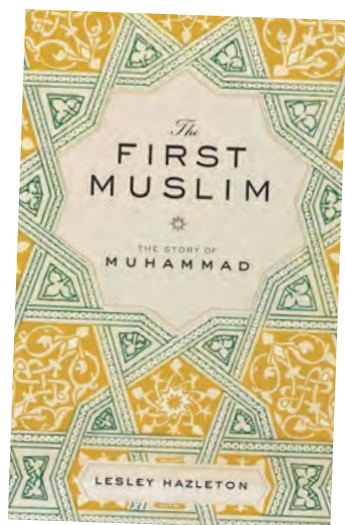
Iako su arapska društva mahom patrijarhalna, zadnjih nekoliko decenija se ističu ženski autori koji afirmativno pišu o islamu i to na Zapadu. Spomenimo samo preminulu Anne-marie Schimmel iz Njemačke ili još aktivnu Karen Armstrong iz Irske. Kako Vam to izgleda?

- Ako ste mislili na to šta ja mislim o ženskim piscima, mogu samo reći da se tu radi o kulturološkim tokovima, o intelektualnim spoznajama, izvrsnom pretraživanju biblioteka, zdravim odmicanjem od opšteg takmičenja i izdavačkog svijeta. Šta bi pisac mogao više poželjeti?

Kaže se da je Seattle jedan od najliberalnijih gradova u SAD-u. Jeste li se zato preselili i zaposlili tamo?

- Odgovor na ovo pitanje je sadržan u samom štampanju i izdavanju ovakve knjige.

Kada se govori o islamofobiji, najčešće se spo-

minje Evropa kao rodno mjesto tog pojma. Genocid u BiH iz prethodnog rata se donekle povezuje sa evropskom islamofobijom. Šta mislite o tome?

- Koliko ja vidim, islamofobija je uzrokovana određenim šovinizmom, neznanjem, nerazu-

mijevanjem i netrpeljivošću. Isto kao i antisemitizam. Oba pojma su manje-više istog korijena i porijekla. Možda se to odnosi i na sve ono što se desilo u Bosni, ne znam. Ali znam da u Bosni za sada nemam konkretnog izdavača za moje knjige... ●

udri muški!

Ime (ime oca) prezime:

Adresa:

Br. telefona:

Broj artikala u automobilu:

FAC
F-AUTOCENTAR

CITY RADIO

PINK BH

Hotel Bonaca

BIJELA VODA

ThermoFLUX

euroBH plakat

printdesign

BUM MAGAZIN

BOSNA

start

UDRI MUŠKI I STAVI RUKU NA

POKLON

BANJA LUKA 22.06.
Robna kuća BOSKA

SMS igra "RUKU NA POKLON"
091-51 01 01
(cijena poruke 0,80 KM + PDV)

Istraživanje na Sveučilištu u Uppsali

PLJESAK JE ZARAZA

Kvaliteta izvedbe ne utječe na pljesak publike nakon predstave ili koncerta, jačina ovacija ovisi o ponašanju drugih ljudi u publici, objavili su znanstvenici sa švedskog Sveučilišta u Uppsali.

- Pljesak je zarazan, a duljina aplauza ovisi o ponašanju mase. Dovoljno je da samo nekoliko ljudi počne pljeskati pa da se aplauz proširi kroz skupinu, a isto je tako dovoljno da samo jedna ili dvije osobe prestanu pljeskati pa da se aplauz ugasi - ustvrdili su švedski znanstvenici.

Oni su istraživali svakodnevna iskustva posjetitelja koncerata ili kazališnih predstava. - Možete dobiti prilično različite duljine aplauza - čak i s istom razinom kvalitete izvedbe. To jednostavno proizlazi iz dinamike ljudi u masi. Pritisak dolazi od ukupne količine pljeska u prostoriji, a ne od osobe koja sjedi pokraj vas - pojasnio je jedan od voditelja istraživanja Richard Mann.

Znanstvenici vjeruju da je riječ o obliku društvene zaraze, konceptu koji objašnjava kako neke ideje ili djelovanja dobiju zamah i kasnije se ispušu. Proučavanje tog fenomena moglo bi pomoći u objašnjenju i drugih pojava, poput pitanja kako neki trendovi uđu u modu ili kako se ideje šire preko interneta.

Grupa autora, Jela iz cijeloga svijeta

RECEPT ZA SVAKI DAN

Doslovno napravljena da se može koristiti tokom čitave godine, ova publikacija nudi 365 recepata za jela iz svih krajeva svijeta, a grupa autora se

zaista potrudila da to sve skupa ne djeluje obeshrabrujuće za ljude koji su slabije finansijski potkovani.

Osim nešto izuzetak, većina recepata spada u jednostavnije, pa samim tim i relativno jeftinije, po pitanju nabavke materijala i načina pripreme, opisanog u recepturi. I, da, za razliku od klasičnih kuhara, ovaj sadrži obrazovna poglavlja za studiranje začina.

(a. t.)

Jadranka Stojaković, Boje zvuka

NEŠTO POSEBNO

Pošto je veliki dio diskografskog materijala u nekadašnjoj muzič-

ko izdavačkoj kući Diskoton uništen tokom opsade Sarajeva, kompilacija Boje zvuka bila je donekle očekivana.

Jadranka Stojaković ovim materijalom čuva od nestanka svoje stare hitove i snimke, a nudi ih i novim naraštajima koji tek otkrivaju njen bogati gitarsko-šansonjerski opus.

Od hitova kao Sve smo smo mogli mi do Što te nema, ima tu dosta toga što bi ovu kompilaciju moglo učiniti posebnom.

(a. t.)

Završen 6. Dukatfest

OTEL ODNIO GRAN-PRI

Folklorni ansambl Otel sa Kipra dobitnik je Gran-prija VI međunarodnog festivala folklor Duka-

tfest 2013, održanog u Banjaluci.

Ovaj ansambl dobitnik je i nagrade za najbolju uigranost i novčane nagrade u iznosu od 1.000 eura.

Najbolji stil na Dukatfestu imao je ansambl Beograd iz Srbije, a nagrada za autentično izvođenje pripala je banjalučkom ansamblu Vesele Masleše.

Na Dukatfestu 2013, koji je trajao od 15. do 18. juna, učestvovalo je više od 300 izvođača folklornih ansambala iz Srbije, Slovačke, Poljske, Litvanije, Kolumbije, Meksika, BiH i sa Kipra.

(s. a.)

Osmi Desant na Drvar

EKO ROCK UZ SOLARNI ROŠTILJ

Regionalni razvojni servis priopćio je da će osmi po redu Eko rock festival Desant na Drvar ove godine biti održan od 2. do 4. augusta, te da će u glazbenom dijelu nastupiti Rambo Amadeus & Two Vinetous, bend Mindark iz Šibenika,

Atehist rap i Aleksandrija iz Banjaluke.

- U sklopu festivala i ove godine bit će prezentirani zanimljivi patentni iz oblasti ekologije i obnovljive energije, a neki od najinteresantnijih su solarni roštilj, solarno kuhalo za kavu i solarni bicikl. Posjetio- ci festivala imat će priliku posjetiti Titovu pećinu i gledati nastupe paraglajdera koji će samo zbog ovog festivala doći iz Knina - kažu organizatori. (s. s.)

Praktični na Akademiji

MRAČNA KOMORA

Početkom jula očekuje se premijera Mračne komore, kratkometražnog filma kojeg su pripremali studenti 4. godine produkcije na Akademiji dramskih umjetnosti u Tuzli proteklih pet mjeseci u okviru predmeta Televizijska produkcija IV i Filmska režija i TV realizacija.

Film se bavi tuzlanskim kinima, njihovim nastankom, usponima i padovima, kao i kinematografskom scenom Tuzle, o čemu svjedoče mnogobrojni sagovornici poput istoričara i pisca Vitomira Pavlovića, publiciste i pisca Šime Ešića, te kino-operatera Giulija Montanarija, a od scenarija do finalnog produkta su ga osmislili i realizirali studenti uz pomoć vanjskih suradnika i pod mentorstvom profesora Edina Lonića. (s. s.)

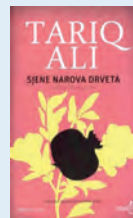
PREPORUKE
Samra Gulamović,
direktorica Sara-
jevske filharmonije

UMJETNOST, A NE ZARADA

FILM: Hamlet u režiji Kennetha Branagh. Ovaj veliki umjetnik, glumac i reditelj stavlja toliko znane priče u nešto drugačiji kontekst i okruženje od onog ispričanog u knjigama. Za njega filmovi nisu stvar zarade nego umjetnosti.

KNJIGA: Sjene narova drveta Tariqa Alija.

Na samom početku knjige je scena u kojoj se knjige spaljuju na lomaci, a starac u nijemom gomili govori Davimo se u moru bespomoćnosti - rečenica koja na izvanredan način sublimira našu bosanskohercegovačku zbilju.

CD: Ukoliko uspijem pobjeći iz svijeta klasike, onda se rado opustim uz novi album Michaela Bublea To be loved, sjajna kombinacija klasika i autorskih pjesama.

PREDSTAVA: Žaba Kamernog teatra na mene je ostavila izuzetno snažan utisak. Valjda zbog intime prostora u kojem se izdvodi, prostora gdje je teško razlučiti liniju između scene i naših života opterećenih bremenom prošlosti.

WEB: Radiosarajevo.ba portal se čini jednim od posljednjih gdje kultura nije nemušta agencijska vijest nego priča koja se prati i prenosi sa posebnom pažnjom i ljubavlju.

I pirati idu u penziju

Iako sve svjetske ratne mornarice zajedno patroliraju okeanima i spasavaju trgovačke i putničke brodove, pirati, posebno oni na istočnim obalama Afrike, i dalje se ne daju, pa svjetskoj privredi prave štete koje se mjere stotinama miliona dolara

Iako ratni brodovi dvadesetak zemalja u organizaciji EU, u koordinaciji NATO-a i uz odobranje UN od 2008. pod imenom *European Naval Forces Somalia*, EU NAVFOR Somalia, vode operaciju *Atalanta*, vijesti o brodovima koje duž istočne obale Afrike napadaju moderni pirati, posebno uz obale Somalije, ne prestaju stizati.

Manje ih je nego što je bilo od sredine prošlog desetljeća pa do početka *Atalante*, kada su pirati napadali po nekoliko brodova dnevno a okean oko roga Afrike dobio ime *zona smrti*, ali i one svjedoče da *zanat* kojeg je kroz istoriju moguće pratiti sve do antičkih vremena, nikad nije prestao biti atraktivan određenim društvenim grupama.

MALI RIZIK, VELIKA ZARADA

Analitičari smatraju da su za *piratski bum* u vodama Somalije i Nigerije, a potom i ostatka istočne Afrike, krive prije svega te države. One su siromašne uprkos, kao u slučaju Nigerije, velikim zalihama nafte, u njima vladaju unutarnje razmirice ili često međusobno ratuju, one nisu gotovo ništa poduzimale na suzbijanju piratstva u svojim vodama. Ako se tome doda još i brzi rast populacije, te velika nezaposlenost, piratstvo i krijumčarenje postaju jedini oblik preživljavanja.

Različiti izvori navode da zbog teške ekonomske situacije i velikog broja nezaposlenih, u jednoj zemlji kao što je Somalija jest perspektiva

postati pirat, jer je to najbrži i najunosniji način zarade. U zemlji u kojoj se poštenim radom dnevno može zaraditi manje od dva dolara, pljačkanje ili otmice brodova su veliki i unosan biznis bez velikog sigurnosnog rizika. Pirati za otkup otetih brodova od brodskih kompanija i vlasnika brodova traže iznose koji se kreću od milion pa i do šest sedam miliona dolara, brodari, naročito veliki, u svoje kalkulacije uračunavaju i mogućnost otmice i otkupninu uglavnom nakon više ili manje teških i dugih pregovora plate i tako se sistem održava. Istovremeno, međunarodnim pomorskim snagama je preskupo stalno držati pedesetak bro-
dova koliko bi trebalo za potpunu sigurnost tih voda kojima, između ostalog, godišnje prolazi oko 20.000 brodova, noseći prema rafinerijama oko 12 posto svjetske nafte i održavajući oko 80 posto trgovine između Evrope, Srednjeg istoka i Azije, o čemu smo pisali u prethodnim nastavcima ovog feljtona.

Istovremeno, zbog svojih unutarnjih problema i nefunkcioniranja sigurnosnog sistema, vlasti Somalije, čiji se pirati danas smatraju najopasnijim i napadaju najviše brodova, ne čine mnogo da bi suzbile pirateriju u svojim vodama, a tvrdi se da pirati čak imaju i podršku određenih uticajnih krugova u zemlji i inostranstvu

koji ih potiču da nastave s otmicama i ucjenama. Iako problem eskalira od 1991. i početka građanskog rata u toj državi, tek 2006. godine somalijski takozvani *Savez islamskih sudova* proglasio je pirateriju krivičnim djelom za koje je predviđena smrtna kazna, što

je dovelo do smanjenja broja napada, ali na kratko. Jedna somalijska frakcija je, međutim, u jednom periodu unutrašnjih sukoba pozvala u pomoć Etiopiju, etiopska vojska iste 2006. godine skinula je s vlasti *Savez islamskih sudova* i piraterija ponovo oživljava.

Računa se da se u tom trenutku između 1.000 i 1.500 bivših vojnika i ribara prebacilo na pirateriju kao dodatni izvor prihoda. Analitičari navode da oni potiču iz više različitih grupa.

- Većina pirata su pomorci s iskustvom, nekadašnji ribari ili pripadnici bivše *Obalne straže*. Organizacija im je različita. Jedni su namijenjeni za intervenciju, drugi nadgledaju brodove i taoce, treći pregovaraju i ucjenjuju. Ako se uzme u obzir činjenica da pripreme i sredstva za provedbu piratskih operacija ne zahtijevaju veća finansijska ulaganja, a potrebno im je pješačko naoružanje, gumeni čamci ili ribarski brodovi-matice s kojih se iskrcavaju manja plovila takozvani *skiffs*, sredstva veze..., to pogoduje pojavi sve većeg broja piratskih organizacija, a time i

povećanja broja napada. Na povećanje broja napada utiče i to što pirati znaju da za mali sigurnosni rizik mogu osigurati dovoljna finansijska sredstva za cijeli život - dio je analiza koje su pravljene u vrijeme kad je kretala operacija *Atalanta*, a važe i sad.

Penzionisani admiral **Ralf Peters** kaže da pirati kreću u operacije s matičnih brodova s kojih vrijebaju na potencijalne žrtve.

- Kad pronađu metu onda se ukrcavaju u gliser, naoružani automatima i nekim vrstama raketnih bacača. Potom ili zaprijetu napadom na brod i potom ga zauzmu ili se kukama s konopcima popnu na njega, kao što su to radili pirati u starim filmovima - svjedočio je Peters.

Smatra se da su glavna uporišta somalijskih pirata na području autonomne pokrajine Puntland, u okolini gradova Harardheerea i Eyl, odakle odlaze u pohode po somalijskim i međunarodnim vodama od Adenskog zaljeva pa do El Maana na jugu. Iako je to područje u odnosu na ostatak Somalije relativno stabilno, upravo zbog veze razbojnika s korumpiranim sistemom ništa se ne poduzima da bi se spriječila piraterija.

UN i Evropsko vijeće su zato snagama EU NAVFOR-a dali ovlaštenje da uz, naravno, saglasnost somalijskih vlasti, napadaju i ciljeve na somalijskom kopnu koji služe za opskrbu i djelovanje pirata.

SOMALIJSKI SE NE SLAŽU

Prvi takav napad svjetske agencije su zabilježile 15. maja prošle godine, a EU NAVFOR je objavio da je tad bilo i ljudskih žrtava. Cilj je napadnut iz vazduha, a evropske snage nisu stupile na tlo Somalije.

- Vjerujemo da će ova akcija pojačati pritisak i omesti djelovanje pirata. Lokalno stanovništvo i ribari, od kojih mnogi trpe zbog djelovanja pirata, mogu biti sigurni da će naše djelovanje i ubuduće biti usmjereno samo na akcije protiv njih - rekao je tadašnji komandant EU NAVFOR-a admiral **Duncan Potts**.

U vrijeme pokretanja operacije *Atalanta* 2008.

godine, Somalija je imala prelaznog predsjednika **Abdullahija Yusufa**, koji je priznao članicama Vijeća sigurnosti UN da je pitanje piraterije preteško za tadašnju opremljenost sigurnosnih službi. Somalijska prelazna vlada tad je najavila osnivanje obalne straže, što je u međuvremenu i učinila. Njen komandant admiral **Farah Qari**, uprkos procjenama koje su imale međunarodne obavještajne službe, tvrdi da su pirati većinom mladići, mlađi od 25 godina, bez ikakva vojnog iskustva.

Svjetski analitičari su tvrdili i da se, uprkos takvim tvrdnjama što somalijskih, što međunarodnih zvaničnika, piraterija ne može riješiti samo vojnim sredstvima, već treba uložiti šire međunarodne napore prije svega pomažući zemljama iz kojih pirati dolaze da se ojačaju i stabiliziraju. U slučaju Somalije, smatraju ovi izvori, tamošnjim vlastima treba pomoći

ručne raketne sisteme za borbu protiv aviona i helikoptera, pa se strahuje da njihove akcije prerastu u terorizam ili da se uvežu s terorističkim grupama širom svijeta, o čemu smo također pisali u prethodnim nastavcima.

S druge strane, *Reuters* je krajem 2009. objavio da somalske bande mame investitore u svoje piratske jazbine, a da je pranje novca dobivenog otkupninama izazvalo nagli rast cijena na Rogu Afrike i u okolnim regijama. Računa se da uz somalsku obalu ima čak oko 3.000 mješta koja pirati koriste kao baze, a *Reutersov* reporter **Daniel Wallis** bio je u Haradheereu, gradiću za koji se tvrdi da je glavna baza, važniji čak i od Eyl. Kao dokaz tome ustvrdili su da je u Haradheereu formirana čak i svojevrsna piratska berza, odnosno da su stvari postavljene po klasičnim principima korporativnog finansiranja.

VJEŽBAJU NA PRAVOM SKIFFSU

Grupa vojnih specijalaca iz Srbije u maju je završila obuku za borbu protiv pirata i u decembru će biti raspoređena kao naoružana pratnja na neki od teretnih brodova UN koji prevoze pomoć Svjetskog programa za hranu Somaliji.

Oni su na obuci proučavali taktiku somalijskih pirata, a u jednoj bazi u Grčkoj su vježbali i na zaplijenjenom brzom čamcu *skiffs*, kojeg su sami pirati opremili automobilskim *toyotinim* motorom.

- U bazi NATO-a Sauda na Kritu obučavani smo za konkretne zadatke kao što su ukrcavanje na brod na otvorenom moru, pretres malih čamaca, ali i kontrola većih brodova i transportnih kontejnera - objašnjava komandant te grupe major predstavljen inicijalima I. T.

Ovi specijalci obučavani su u taktičkom kretanju po brodu i rješavanju eventualnih talačkih situacija, specijalni toranj poslužio je za simulaciju iskrcavanja iz helikoptera na brod sa visine od 12 metara. Tim za zaštitu broda čini 12 ljudi - komandir, doktor i 10 podoficira, od kojih su dvojica sanitetski tehničari koji će istovremeno obavljati i sve druge vojničke dužnosti na zaštiti broda. Specijalci Vojske Srbije će na Indijskom okeanu nositi svoje uniforme i oružje kojim su i inače opremljeni, njemačke automatske puške *heckler und koch 416* i pištolje USP istog proizvođača.

u borbi protiv korupcije i siromaštva unutar zemlje, što bi imalo za posljedicu smanjenje kriminala. No, bitka između dobra i zla ipak je brža od teorijskih razmatranja i sporih birokratskih procedura u donošenju međunarodnih odluka.

Naime, međunarodni analitičari primijetili su da su kako se *posao* razvijao, a od otkupnina dolazilo sve više novca, piratske vođe počele sve više ulagati u nove tehnologije i nova oružja, po nekim informacijama nabavljaju čak i

Jedan bogati bivši pirat koji je predstavljen imenom **Mohammed** je *Reutersu* rekao da je sve krenulo kad su pirati shvatili da im je najvažnije dobiti podršku lokalne zajednice za svoje *poslovanje*.

- Prije četiri mjeseca, tokom monsunskih kiša, odlučili smo postaviti ovu berzu. Počeli smo s 15 pomorskih firmi, a sada smo domaćin 72. Deset od njih su do sada bile uspješne u otmici. Dionice su otvorene za sve i svako može sudjelovati, bilo osobno na moru ili na kopnu dajući gotovinu, oružje ili korisne materijale... Mi smo od piratstva napravili posao za zajednicu - pričao je u decembru 2009. Mohammed.

Reutersov izvještač navodi da je Haradheere 400 kilometara sjeveroistočno od Mogadiša, od malog ribarskog sela, kada je lokalni piratski šef platio za sve, postao užurban grad u kojem luksuzni terenci čiji su vlasnici pirati i oni koji im peru novac zagušuju saobraćaj i na prašnjavim ulicama izazivaju pravi haos svojim sirenama.

ZA 38 DANA 75.000 DOLARA

- Piraterija je postala glavna privredna djelatnost na našem području, a mi, kao i domaći stanovništvo, ovisimo o njihovoj proizvodnji. Općina dobiva postotak od svake otkupnine koja se dobije za otete brodove i taj novac ide za javnu infrastrukturu, uključujući i našu bolnicu i naše javne škole - rekao je *Reutersu* zamjenik šefa gradske polici-

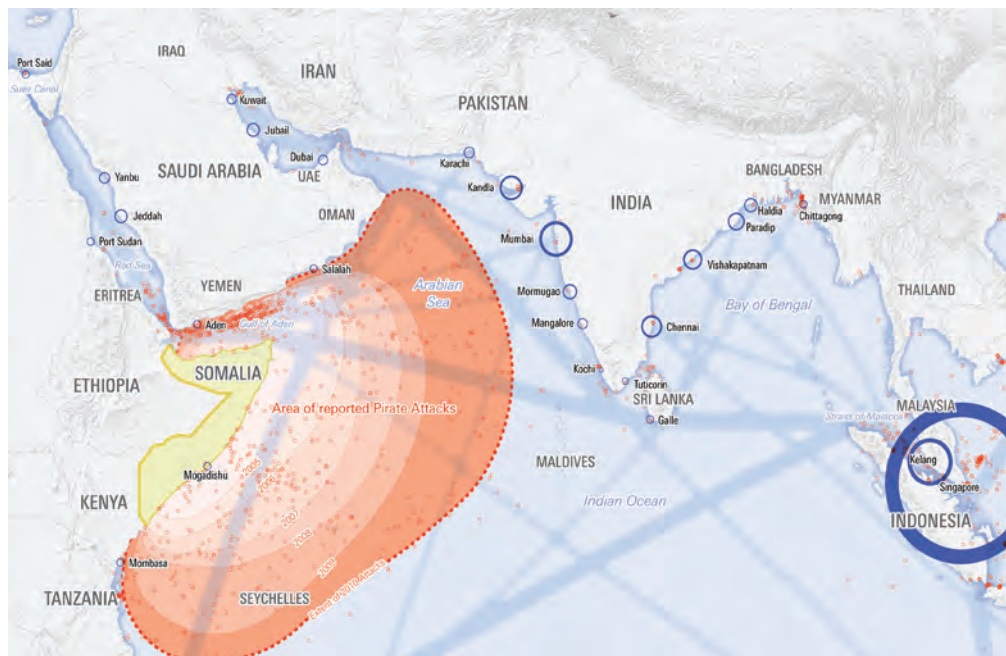
DUNAVSKI PIRATI ILI OBIČNI ŠVERCERI?

Krajem prošle decenije evropski mediji oživjeli su priče i o bumu riječne piraterije, naročito na Dunavu u Srbiji i to posebno oko Smedereva. Povod je bila pljačka jednog bugarskog šlepa čiji je kapetan svjedočio da su pirati upali na brod i mornara koji im je pružio otpor bacili u rijeku. Bečki *Kronen Zeitung* pisao je da dunavski pirati obično napadaju s jednim ili dva čamca na kojima se nalaze do četiri naoružane osobe, najomiljeniji plijen su im metalni predmeti, šećer, ugalj, đubrivo, kao i kukuruz, pšenica i slično, a ako brod nema ništa od toga, zadovoljavaju se instrumentima ili elektronskom opremom, pa se zato sumnja da se piraterijom bave mali trgovci iz srbijanskih podunavskih mjesta.

Srbijanski mediji odgovorili su da je policija sve isprovjeravala i utvrdila da brodovima u prolazu jesu prilazili čamci, u pokretu je pretovara-

na razna roba, najčešće nafta, ali ništa od toga nije bilo pod prijetnjom oružjem, već je sve uredno preuzeto i plaćano, a posada je kasnije manjak pravdala napadom pirata.

Taj posao, tvrdilo se, naročito je cvjetao tokom devedesetih u vrijeme sankcija protiv Srbije, pa je poslije njihovog skidanja presušio, ali je posljednjih nekoliko godina ponovo dobio na zamahu, kad su cijene na pumpama poletjele u nebesa, mada ne u nekadašnjem obimu, iz prostog razloga što brodski motori troše običan D2 dizel, nepogodan za automobile, ali ipak dovoljno dobar za zastarjelu poljoprivrednu mehanizaciju. Glavna baza za lagerovanje ovako nabavljenog goriva je, tvrdili su srbijanski mediji, na istom mjestu gdje je uvijek i bila - na Gročanskoj adi.

OPASNO I OKO ITALIJE

Svjetske agencije su u junu 2009. objavile vijest da pirata ima i u Mediteranu. Naime, u italijanskim vodama nedaleko od Napulja dva pirata naoružana automatskim oružjem su u svom gumenjaku tokom noći presreli jahtu od 13 metara, vlasniku su uzeli 1.300 eura u kešu, kreditne kartice, nakit i mobilni telefon, potom vlasniku i njegovom mornaru dali pojaseve za spasavanje, bacili ih u more, te otplovili s jahtom u nepoznatom smjeru, vjerojatno da bi je preprodali na crnom tržištu. Piratski napadi na tom području nekad su bili vrlo česti, na tom je području, navodno, nekad kao pirat plovio i Giuseppe Garibaldi, a napadi su se sve do 2005. događali po vrlo sličnom scenariju. Pirati bi u gumenjacima prilazili luksuznim brodovima, pljačkali putnike i otimali jahte. A onda se u slučaju uključila italijanska mornarica i sve do ovog napada iz 2009. pirati su bili mirni.

je Mohamed Adam.

Pirati su tu i glavni poslodavci. Nesvršenog srednjoškola Abdurahmana Alija, dječaka koji je netom prije stigao kao izbjeglica iz Mogadiša, Reuters je našao kako čuva oteti tajlandski ribarski brod dok traju pregovori o otkupu.

- Prvo sam odlučio napustiti zemlju i preseliti, ali onda sam se sjetio pokojnih kolega koji su poginuli u moru dok su pokušavali seliti u Italiju. Tako sam izabrao ovu opciju, umjesto da umrem u pustinji ili da me ubiju minobacači u Mogadišu - pričao je Ali.

Berza u Haradheereu je otvorena 24 sata dnevno, a koliko se na njoj moglo zaraditi svjedoči

su na milione koje je zgrnuo Mohammed Abdi Hassan, poznatiji

kao Velika usta, koji je u jednom izvještaju UN-a iz prošle godine opisan kao jedan od najozloglašenijih i najuti-

- Nakon što sam se bavio piraterijom osam godina, odlučio sam da se povučem i od da-

nas neću učestvovati u ovoj aktivnosti - prenijela je agencija Frans pres Hassanijevu izjavu 10. januara ove godine.

Ceremonija njegovog povlačenja održana je u centralnom somalijskom regionu Adado. Hassan, za kojeg se vjeruje da je star oko 50

godina, nije naveo razlog zbog kojih odlazi, ali je ustvrdio da pokušava ubijediti i druge pirate da slijede njegov primjer, što su neki, kako tvrdi, i učinili.

Ovu vijest mnogi analitičari povezali su sa rezultatima operacije Atalanta na moru, ali još više laganij stabilizaciji političkih prilika na kopnu. Naime, u drugoj polovini prošle godine, pošto je u Somaliji uspostavljena nova vlada, a Afrička unija i vladini vojnici postigli značajne uspjehe protiv islamističkih ekstremista, dio vojnih snaga bilo je moguće odvojiti i za pomoć policijama u sređivanju stanja na istočnim obalama... Analitičari smatraju da je još uvijek rano prognozirati potpuni slom piraterije na rogu Afrike, ali, da se nešto ipak kreće. Nešto se, međutim, kretalo i krajem 19. vijeka kada su svjetske mornarice objavile da su porazile pirate i gusare na svim svjetskim morima, a onda se ispostavilo da je to bilo zatišje koje je trajalo tek desetak godina.

(kraj)

PRVA SUĐENJA NAKON VIJEKOVA

Po dostupnim podacima, najažurniji u suđenjima uhvaćenim modernim piratima su Amerikanci. Danas više, naravno, ne važe stara pravila po kojima su uhvaćeni pirati odmah bacani u more ili vješani na jarbole, danas im se sudi po zakonima zemlje čija mornarica ih uhapsi ili čiji brod napadnu.

Prvo suđenje u SAD-u poslije više od jednog vijeka završeno je u novembru 2010., kada je federalni sud proglasio krivim pet Somalijaca koji su uhvaćeni kad su greškom napali američki ratni brod USS Nicholas, misleći da je to trgovački brod za koji će dobiti otkup.

Godinu kasnije, također američki federalni sud osudio je Somalijce Alija Abdija Mohameda (30) i Burana Abdiramana Jusufa (31) na doživotni zatvor jer su priznali da su sa još trojicom pirata ubili četvero američkih talaca na jahti otetoj u blizini obale Omana u vrijeme dok se s američkom mornaricom pregovaralo o njihovom oslobađanju.

Među kuriozitetima spada i to da je u novembru 2010., prvi put poslije 400 godina, piratima suđeno i u Njemačkoj u Hamburgu. Tamo je odgovaralo deset Somalijaca koji su oteli njemački teretni brod Taipan. Brod je holandska ratna mornarica oslobodila samo četiri sata poslije otmice, pirate pohapsila i, pošto je Taipan plovio pod njemačkom zastavom i na palubi važno njemačko pravo, Holanđani su ih izručili Nijemcima.

Iako takvih slučajeva još nije bilo, pirati koje pohapsi EU NAVFOR mogu biti izručeni i Hrvatskoj i može im suditi i tamo. To je definisano ugovorom koji je potpisan 2009. godine kad je Hrvatska poslala svoje oficire i mornare u sastav EU NAVFOR-a u operaciji Atalanta.

priča investitorke Sahre Ibrahim. Tu razvedenu dvadesetdvogodišnjakinju novinar je našao kako čeka isplatu svoje dividende nakon što je plaćen otkup za jedan španski tunolovac.

- Čekam svoju dobiti nakon što sam pridobila raketne granate za rad. Oružje sam dobila od bivšeg supruga kao alimentaciju. Jako sam sretna. Napravila sam 75.000 dolara u samo 38 dana jer sam se pridružila Društvu - ispričala je ona.

Njenih 75.000 dolara prava su sitnica u odno-

čajnijih vođa u uporištu pirata u somalijskim lučkom gradu Hobjo. Hassan, čiji je sin također jedan od poznatijih somalijskih pirata, danas je u penziji.

IZVAN VREMENA Ž. A. ČIČAK

svakog petka od 16.30 do 18.00 sati

SARAJEVO 106.2 Mhz JABLANICA / KONJIC 98.4 Mhz BIHAC 107.4 Mhz

TUZLA 102.1 Mhz SREBRENIKA 105.8 Mhz JAJCE 98.3 Mhz

MOSTAR 94.0 Mhz BANJA LUKA 101.4 Mhz TREBINJE 106.4 Mhz

Naši su tuneli specifični, mračni na oba kraja

Došavši kući s dženaze i iz kafane, odlučio sam pola svoje plate dati u humanitarne svrhe. Ženi. Teško je opisati koliko se obradovala. Cmokala me je, rekla da divan sam suprug i humanitarac, da malo je takvih, te da bi i drugi muževi trebalo da slijede moj primjer...

PIŠE: Asaf Bećirović

KOMŠIJA: Iznenadna smrt komšiju je istrгла iz naših ruku, tako da nam nije pao šaka. Naime, svima nam je u zgradi bio i ostao dužan. Nekom sto, nekom 500, nekom milju maraka. Stoga nam je njegova smrt teško pala. Al' štaš! Halalili smo mu na dženazi i ako će mu to šta pomoć na onom svijetu, plaho i njemu i nama.

Nakon dženaze, svratili smo na po piće. Jer s dženaze ne valja drito kući. Bila je to prilika, za drugog komšiju, inače sina poznatog partizana, da se prisjetii starih vremena. Komunizma, zjenice oka svoga...

"Propast je počela kada su Savezu komunista zabranili da ima svoje ćelije i organizovane omladinke i omladinke u fabrikama. Evo se sada ko išta vidi da privreda može propasti bez i partijskih ćelija!", zaključio je.

Onda se za riječ javio Novica, koji je na dženazu došao iz Novog Sada, misleći da je komšija, prije nego će preseliti, sa strane ostavio novac koji mu je dužan i oporučio da mu ga vrata. Al' je za džaba potegao iz Srbije u Bosnu.

Sad je htio znati a kako nam je bilo u opkoljenom Sarajevu za vrijeme rata?

"Ukratko, znalo je biti da po nekoliko dana nema mrtvih, ubijenih i ranjenih, a onda ponovo dođe do normalizacije života!", objasnio sam.

Novica je zavezo. Šutio i pio ono Sarajevsko pivo. Kaže, i dan danile je dobro. Haman isto k'o prije rata.

PLASTIKA: Onda je Mahir, umirovljenik s troje odrasle djece, rekao da ga izvinemo na trenutak jer mu se čini da obližnji hajfiš ima zadovoljavajući sadržaj.

Vratio se za deset minuta, s punom plastičnom kesom u ruci. Istina je, objasni, da on i njemu slični daju prednost kontejnerima u odnosu na javne kuhinje, jer vole da sami biraju jelo.

"Bome, nisi tu plastičnu kesu treb'o uzimati iz kontejnera. Kažu da su kancerogene!", upozori ga Novica.

Mahir je rekao da jebe ga se ko šta priča o plastičnim kesama, ali i o njemu lično. Jer nije nje-

mu što on od svoje penzije nema šta da jede, nego što to shvaća previše lično. Kao da sam je kriv zbog toga.

Rekli smo da nije kriv on nego jebena vlast.

"Recimo da je tako! Al' nije potpuna tragedija što su nas političari doveli do prosjačkog štapa, pod uslovom da mi taj štap pametno upotrebimo!", ponadao se Mahir primijetivši da nas bivša vlast za dvadeset godina dovela do dna, ali je nova pokazala da se to može i mnogo brže, efikasnije.

Novica je potom pleo kako ni u Srbiji nije lako, kako su i tamo kontejnteri in, te da je situacija slična bosanskoj.

"E!", zaključio je Mahir. "Imaju Srbija i Bosna zajedničkih slabosti, al' je šteta što ne umiju

E, nakon sve te zajebancije s humanitarnim radom, otišli smo sprat niže, kod komšinice, na žalost.

Puna kuća. Svi smjerni i tihi.

"Bogme, meščini da Raifaginica nije baš tužna!", šapnem išareteći ka ženi rahmetli Raifa. "Ne znam, vala, ni što bi bila tužna!? Hem se kotarisala idiota, hem se kotarisla dugova! Raif je, bogme, umrijevši napravio pravu stvar. Žrtvovao se za porodicu!", rekla je žena gledajući me znakovito.

"Je l' to znači da bi Raifaga i meni trebalo da bude dobar primjer, da bi i ja trebalo da odapnem i napravim korisnu stvar?", pitao sam je znakovito.

"Ma jok! Će bi ja bez svog humanitarca!", rekla je žena.

A šta je mislila, tice znaju.

TUNEL: Onda je došlo šerbe. K'o da smo u svatovima, a ne u žalosti!

Srčem ja šerbe, srče šerbe mene. A sve mislim na one tri stoje što mi Raifaga ostao kratak. Trebalo mu, šatro, za lijekove.

Al' šućur dragom Allahu, pa me je od takvih misli odagnao pogled Šukrije s petog.

Odmah sam ustao i montirao se kraj njega. Piću a koliko mu je para Raifaga ostao dužan.

"Kol'ko god, halalio sam prije dva sata. I o mrtvima sve najbolje!", rekao sam.

I ušutio.

A bolje da nisam.

Jer Šukrija je opleo o politici. Prvo je rekao da se neki političari bave policijom umjesto da se policija bavi njima i da školovanje u nas nije besplatno nego uzaludno.

Klim'o ja glavom. Šta ću drugo?

Poentirao je rekavši da bolje nam je bilo u devetnaestom vijeku, mada nam ni u osamnaestom nije loše!

Onda je pitao a ima l' izlaza iz ovog našeg tunela.

"Teško Šukrija, teško. Jer naši su ti tuneli specifični. Mračni su na oba kraja!", odgovorim. A sve mislim na one tri stoje koje sam halalio. Valjale bi! ●

da ih iskoriste!"

Mene je sva ta priča o kontejnerima, socijali i jadu, traumirala. Osjetio sam potrebu da pomognem.

HUMANITARAC: Stoga sam, došavši kući s dženaze i iz kafane, odlučio pola svoje plate dati u humanitarne svrhe.

Ženi.

Teško je opisati koliko se obradovala. Cmokala me je, rekla da divan sam suprug i humanitarac, da malo je takvih, te da bi i drugi muževi trebalo da slijede moj primjer. Ja sam nehajno slegnuo ramenima i rekao da taj film teško da će gledati, budući je malo humanitara-ca, čitaj idiota, poput mene.

EUROCLASS

Novo premium gorivo.

Simfonija za vaš motor!

*Novo aditivirano premium EUROCLASS gorivo
namijenjeno za sve tipove vozila
koje vam garantuje vrhunski kvalitet i zadovoljstvo korištenja.*

EKSKLUZIVNO NA:

ultra plus

Ljeto je vani, Ultra osmijeh mami!

BESPLATNO TOKOM 12 MJESECI

600 + **600**

SMS PORUKA

MINUTA RAZGOVORA

5 KM

kredita uz novi
Ultra broj!

KUPI ULTRA PLUS 600+600

I DOBIJEŠ:

- mobilni telefon +
- Ultra broj sa 5 KM kredita

OSTVARI SUPER BONUS:

- dopuni 5 KM u periodu 30 dana i dobivaš **50 besplatnih SMS** poruka mjesečno
- dopuni 10 KM u periodu 30 dana i dobivaš **50 besplatnih SMS** poruka mjesečno i **50 besplatnih minuta** govornog saobraćaja

POTRAŽITE NA SVIM PRODAJNIM
MJESTIMA BH TELECOMA!

■ BH Telecom G5520

4,99 KM
mjesečno*

70 KM
sa PDV
jednokratno

■ BH Telecom Story

10,68 KM
mjesečno*

150 KM
sa PDV
jednokratno

■ Alcatel OT-918 Hello Kitty

14,25 KM
mjesečno*

200 KM
sa PDV
jednokratno

■ Sony Xperia E

17,81 KM
mjesečno*

250 KM
sa PDV
jednokratno

dostupan
i u bijeloj boji

Svoj Ultra Plus možete platiti jednokratno ili na 12 mjesečnih rata uz BH Line, BH Mobile, ADSL, MojaTV, Moja porodica, Toptim i IP Centrex račun. *Iznos mjesečne rate je iskazan bez PDV-a. Ukupan iznos PDV-a se plaća jednokratno, uz prvu ratu. Više na www.bhtelecom.ba

